

LJUBLJANA, dne 15. februarja 1909.

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXX.

Štev. 2.

VSEBINA:

1. Janko Polák: Nemodernost v moderni šoli	33
2. Ivan Burdian: Tudi pri pouku v telovadbi se je ozirati na praktičnost v življenju	36
3. Anton Leban: Mornarska	43
4. Miro Šijanec: Lev N. Tolstoj o vzgoji in naobrazbi	46
5. Anton Leban: Odpustnica in odhodnica	52
6. Književno poročilo	57
7. Razgled: Listek 61 — Pedagoški paberki 62 — Kronika	62

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine

iz svoje zaloge.

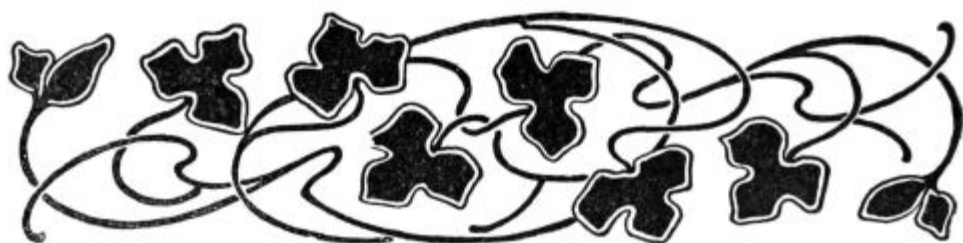
Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

Nemodernost v moderni šoli.

Črtica. Spisal *Janko Polák*.

Nekateri pedagogi so mnenja, da je eden izmed najboljših vzgojevalnih sredstev vpliv deklic na dečke in dečkov na deklice. Zaraditega zagovarjajo z vso zgovornostjo druženje spolov od najnižjih do najvišjih šol.

V nas je navada, da krenemo za novostmi silno radi. Malokdaj pa se vprašamo: „Kako in kaj?“ ... Ali je druženje spolov res tako eminentnega pomena?

Študiral sem dušo dečkov in študiral dušo deklic. A duše so mi pokazale toliko razločkov, da sem uvidel, da bi moral biti učitelj bitje z dvema dušama v dveh telesih, da bi zadostil zahtevam pouka ob združenih spolih. Tovariši, ali mi verujete, da so ravno združeni spoli ena izmed največjih nemodernosti v moderni šoli! — Ni me strah trditi, da bi uspevala moderna šola ob ločenih spolih lepše, nego pa uspeva ob združenih. Tega prepričanja mi ne vzame nihče prej, preden mi ne dokaže, da čuti možki v svoji duši lahko kot mož in žena in da tudi žena v svoji duši lahko čuti kot žena in mož. A čutenje se vidi meni izvor individualitete. Dveh individualitet v enem bitju pa ne moremo najti združenih. Združeni pa bi morali biti, da bi mogli delovati z uspehom ob združenih spolih. Nedostajanje dveh individualitet v enem bitju je torej ona vrzel, ki izpodbije tolikokrat lepoto medsebojnega, samostojnega vplivanja, t. j. vplivanja deklic na dečke in dečkov na deklice. A je še dokaj drugih!

Predem se lotimo teh, se moramo uveriti, če je medsebojno, samostojno vplivanje to je vplivanje deklic na dečke in dečkov na deklice res tako veliko, kakor trde v začetku črtice omenjeni pedagogi. Da pa moramo odgovoriti na to jasno, preštudirati moramo dušo dečkovo in dušo dekličino.

Zrcalo duše je telo. Zakaj vsa duša biva v vsem telesu. To opomniti se mi zdi važno zaraditega, da se me ne bode umelo tuintam napačno.

In sedaj k stvari! ...

1. Deček.

Telo dečkovo je veliko, močno in zasedeno. Mišice, kite in kosti so debele in močne. Prsa in pleča so široka. Zaradi velikih možgan je glava velika. Žila bije počasi in močno. Dihanje je odločno. Pljuča in goltanec sta velika.

Ali nam že ne kaže ravnokar opisano telo krepke duše?

In dečkova duša je res krepka. Vse njeno delovanje se vrši potom razumnosti. Zaraditega pa ljubi ona razmotrivanja, razumna združevanja misli, zasledovanja misli do konca in iskanje resnice same. Ravnokar povedano nam obrazloži, zakaj se zanima že deček za učena predavanja in jim hrepeni slediti. Ume se, da zanemarja ob tem dečkova duša kaj rada nazornost zaradi pojmov. To pa vpliva na dečkovo znanje slabo. Zakaj ono je z ozirom na ravnokar povedano tuintam rado nedostatno. Vendar pa je ob vsi svoji jasnosti in natančnosti dečkova duša tuintam silno neokretna. Čustvovanje kot tako je razvito v dečkovi duši prav malo. Zaraditega ceni dečkova duša dela rok, moči in razuma višje od dela dobrot in čednosti. Kaj visoko je razvit v dečkovi duši čut egoizma. Iz ravnokar omenjenega čuta pa izvirata trdosrčnost in nasilnost. To se pokaže najlepše ob trenutkih osobne koristi.

Hotenje dečkov je trdno. Volja je odločna in pri zasledovanju smotra vztrajna. Deček je stanoviten, ne presedla rad in ne zaide rad od stvari na stranska pota. Žal, da je k surovosti tako nagnjen! —

2. Deklica.

Dekličino telo je nežno. Prsa in pleča so ozka. Obrazek je okrogel. Nos in usta sta majhna. Žila bije hitro. Obrazek in kretnje pričajo o razburljivosti, ki dojde nekam hitro, a se kmalu utruji in poleže.

Ali nam ne kaže ravnokar opisano telo mehke duše?

In deklčina duša je res mehka, občutna in dovzetna. Zaraditega pa vpliva nanjo zunanji svet tako lahko. Toda ravnokar omenjeno lahko vplivanje ne obrodi posebne produktivnosti. Iz vsega dosedaj povedanega sledi tudi, da se deklčina duša uglobi v vse lažje, nego pa more proizvajati sama. Dekličini duši so nazori ljubši od pojmov. Zaraditega ona ne ljubi težkih in resnih misli. Ravnokar povedano pa nam priča, da deklčina duša tudi znanosti, ki se pečajo s teškimi in resnimi mislimi, ne ljubi. Tim bolj pa ljubi ona lepoto, ljubkost in zgovornost.

Kaj lepo pa je razvito v deklčini duši čustvovanje kot tako. Kako ljub je nam deklčin nežni nastop!... Globoko razvit je v deklčini duši verski čut. Zgodovina zanima deklčino dušo bolj v posameznosti, nego pa v celokupnosti, t. j. posamezni junaki so ji ljubši od narodov itd. Pri prirodopisju zanimajo deklčino dušo živali in rastline kot take in ne razmotrivanja o njih. Posebno ljubo pa je deklčini duši risanje, slikanje, petje, vezenje in deklamovanje. Deklčina duša pa ljubi tudi hvalo in solze.

V svojem delovanju je deklica tiha. Ume se, da je njen nastop tuintam trd. A ta ni samostojen. Vodi ga čut in ne samostojnost. Deklica ni stano- vitna. Zdaj se loti tega, zdaj tega. Pri pouku se peča raje z vsem drugim, nego pa s poukom. Ej, in izborne učne moči je treba, da vzdrži šepetavo deklico z vso dušo pri pouku!

Menim, da sem dokazal na zgledih dovolj jasno, da bi moral imeti učitelj na mešanih šolah, to je na šolah z združenimi spoli dvojno nprav, to je možko za dečke in žensko za deklice. Ker pa tega ni mogoče, so nemogoče tudi mešane šole. In vendar je teh v nas in tudi drugod največ. Zakaj? — Zato, ker se boje gotovi krogi troškov za šolo tako, kakor nekdo križa!... Kaj jim mari, če šola uspeva ali ne, če doseže zaželjeni smoter ali ne! — Učitelj se naj ubija in če se ne bode ubil sam, ga bodo pa drugi!... Pa naj se ubija učitelj sam in naj ga ubijajo drugi, zaželenih uspehov ne bodo dosegli prej, preden ne bodo ločeni spoli po vseh šolah in dokler se ne bodo izdelali posebni učni črteži za dečke in posebni učni črteži za deklice. Vse po enem kopitu ne gre. — Duša dečkova ni dovezetna za to, za kar je dovezetna duša dekličina in duša dekličina ni dovezetna za to, za kar je dovezetna duša dečkova. In na to se bode moralo ozirati pri novi sestavi učnih črtežev. Če pa menijo gotovi krogi, da tega ni treba, potem pa tudi njim ni treba oprtiti vseh neuspehov moderni šoli in njenemu učiteljstvu na hrbet. Dajte moderni šoli poleg modernega imena tudi moderni sestav in ona vam bode dala vse ono, česar pričakujete od nje.

V tem oziru ne velja: „Nomen est omen!“ ...

Pa vrnimo se zopet k pedagogom, ki smo jih omenili v začetku črtice. Oglejmo se njih mnenje o medsebojnem, samostojnem vplivanju, t. j. vplivanju deklic na dečke in dečkov na deklice. Meni se vidi, da o tem vplivanju pred zaznavo spolnosti sploh ne moremo govoriti. Kaj mari desetletnemu dečku, če ga deklice občudujejo ali ne! Navadno se še ponaša s s svojo zabitostjo in surovostjo!... In kaj mari desetletni deklici, kako sodi o nji družba dečkov! Glavico obesi na trenotek in v trenotku je pozabljeno vse!

Da, da!... Izjeme so povsod in tudi tukaj so!... Zaradi izjem pa še ne velja splošnost!... Saj so izjeme tudi z ozirom na zaznavo spolnosti! — O tem pa nočem govoriti. Pastirčki, pastaričice in pašniki govore tuintam tako glasen in tako žalosten govor, da zapre tudi najmodernejšemu modernistu sapo.

Morda mi utegne kdo poreči, da sem ozkosrčen? — Nič ne de!... Tolaži me pregovor: „Kolikor glav, toliko misli!“ — Saj je prosto vsakemu, da pove, kako in kaj meni. Da ne menim povsem napačno, mi pravi duša. In tej zaupam silno rad.

Tudi pri pouku v telovadbi se je ozirati na praktičnost v življenju.

Ivan Burdian, nadučitelj. *)

Izmed vseh ljudskošolskih predmetov uživa pouk v telovadbi tudi od strani oblasti posebno ugodnost. Spoznavanje respnice, da le v zdravem telesu biva zdrava duša, prodira čedalje bolj tudi med širše sloje ljudstva. Pa saj nam nudi tudi pouk v telovadbi imenitno sredstvo, s pomočjo katerega nam je mogoče vzgojiti krepko in zdravo mladino. Ni bilo vedno tako. Spočetka tako malouvaževana vrednost tega predmeta se je dvignila šele v zadnjih desetletjih do svoje uvaževanja vredne veljave.

Človeška duša in telo se vežeta medsebojno nerazdružljivo. Od telesnega zdravja je odvisna tudi gibčnost ali prožnost in svežost duha (duševna napetost). Smoter vzgoje je in tudi mora biti edinstven v razvijanju in popolnovanju celotnega človeka. Telesnost naj se veže z duševnostjo in obratno. Vsaka telesna vaja zamore biti istočasno tudi duševna vaja, ker je večkrat potrebno hitro mišljenje in posebna pazljivost, da se izvrši ta ali ona telovadna vaja, ta ali oni skok, igra itd. Važnost telesnih vaj za telesno vzgojo mladine je že davno pripoznana po postavodajstvu vseh kulturnih držav. Ne le v korist bodočega pokolenja se telovadi, ampak to koristi še posebno tudi družini, občini in državi.

V stremljenju pa, vzgojiti si zdravo in krepko mladino, se je pouk v telovadbi tako predelal in predrugačil, da ni mogoče zadostiti vsem zahtevam in željam niti večrazrednim šolam, kamo li enorazrednicam. Potreba po spremembi pouka v telovadbi stopa zato vedno jasneje na dan, in dobro bi bilo, da se tej potrebi tudi po možnosti ustreže, ter da se ohrani od tega gradiva za navadne razmere najvažnejše. Staro pravilo pravi: „Non multa, sed multum.“ To načelo mora veljati tudi pri pouku v telovadbi. Ne množina gradiva, ampak njega intenzivnost je, ki vzgaja. Pri izbiranju učne tvarine iz telovadbe je tedaj predvsem potrebno, da si predočimo njen smoter, in šele potem izberemo. V tem slučaju nam bodi zvezda-vodnica stavek: „Pomisli na praktično življenje!“

Naloga ljudske šole ni le vzgojevanje duševne zmožnosti v človeku, ampak zraven tudi oskrbovanje telesa, da ostane čvrsto in zdravo. V navadnem življenju opazujemo, da so ljudje, ki opravljajo težavna dela, ki se imajo boriti proti raznim elementom v naravi, navadno čvrsti in zdravi, ter da dosežejo tudi visoko starost. Nasprotno pa so oni ljudje, kojim podava mati narava svoje darove brez telesne ali celo duševne napornosti, veliko

*) Predaval pri učiteljskem zborovanju v Gornjem gradu, dne 6. avgusta 1908.

slabejši in so podvrženi raznim boleznim. Vse to nas tedaj vodi k prepričanju, da je primerna napornost telesnega gibanja, tedaj tudi telovadba, ne-le največje koristi za telo in dušo, ampak vobče koristna. To spoznanje je bilo tudi povod, da se je, kakor že prej omenjeno, posvetila pouku v telovadbi ona pozornost, kojo v resnici tudi zasluži po svoji izredni vrednosti. Ne smemo se torej posebno čuditi, da se je v teku časa tudi precej nagromadilo učnega gradiva iz telovadbe, ki je sicer prikladno za krepitev in zdravljenje telesa naše mladine, a se ga nikakor ne more obvladati na večini naših šol v današnjih razmerah. Preobilnost gradiva pa zbuja v učencih tudi nevoljo in se vsled tega že samo obsoja. Zavračanje preobilnosti telovadbenega gradiva nam mora postati torej nekaka potreba, vsled katere po eni strani omogočimo, da se ohrani pri telovadbi veselje in ljubezen svežega in čilega telovadenja, po drugi strani pa, da omogočimo telovadbi razliti nad mladino oni dobrodejni blagoslov, katerega mora v resnici tudi rositi.

Preobilnost telovadbenega gradiva izvira večinoma iz tega, ker se v novejšem času polaga velika skrb, razen navadnim telovadbenim vajam kakor: prostim in rednim vajam, vajam s palicami ter vajam na orodju, — tudi telovadbenim igram. In po učnem načrtu, kakor tudi po raznih naredbah in ukazih je posvetiti tem igram tudi precejšnja pozornost, ker so imeniten pripomoček vzgoje naše mladine.

Hoče se li ustreči tem opravičenim zahtevam, je potrebno, da se iz telovadbenega gradiva marsikaj opusti, oziroma okrajša, kar ni za vsakdanje praktične potrebe neobhodno potrebno, da pridobe na ta način tako priljubljene telovadbene igre večji obseg.

Oglejmo si tedaj vrednost telovadbenih iger s posebnim ozirom na hasek za telo in dušo ter praktičnost v življenju!

Prirojeno je človeku prostovoljno pregibanje. Že v najnežnejši mladosti pregibuje dete svoje proste ude v zibelki. In ko so mu postali udje zmožnejši v prostem pregibanju, je največje veselje za dete, ako more sem pa tja laziti in se pregibati na prostem. Ko pa doraste dete do šoloobvezne dobe, je njegovo največje veselje: tekanje, skakanje in različne igre na prostem. Z žarečimi lici pride ne redkokrat od takih iger domov, ter energično zahteva jedi, kar je gotovo znak njegovega popolnega zdravja. Kako naj bi bilo drugače! Raznovrstno gibanje v igrah pospešuje po nagleje se vršecem krvnem obtoku izpremembo hranilne tvarine, kar dobro učinkuje na zdravje; to slednje je pa izvor srčne radosti in dobre volje. Dobra volja, pa pravijo, da je nekako nebo, pod katerim vse dobro uspeva.

Iste vrednosti kakor otročje igre v tem pomenu so tudi telovadbene ali tudi mladinske igre. „Guts Muths“ presoja vrednost teh iger na sledeči način: „Die gymnastischen Spiele haben so etwas Großes, Herzhebendes, so viel Kraft, auf den Nationalgeist zu wirken, das Volk zu leiten, ihm Patriotismus einzufußeln, sein Gefühl für Tugend und Rechtschaffenheit zu

erhöhen und einen gewissen edlen Sinn selbst in den niedrigsten Klassen zu verbreiten, daß ich sie für ein Haupterziehungsmittel einer ganzen Nation halte.“

Naša današnja mladina presedi dnevno v zaduhli sobi 5 do 6 ur. Da se odpravi ta nastala škoda na telesu vsled sedenja, potrebuje in zahteva telo neko primerno mero energičnega mišičnega pregibanja. Seveda se naši šolski otroci na deželi dovolj pregibljujejo na prostem, a premisliti je, da so v večini slučajev preobloženi s prenapornim domačim delom, kar vsekakor škoduje, nikakor pa ne koristi njih telesnemu, kakortudi ne duševnemu razvoju. Kajpak, naš kmet si domišlja, da bode rešil sporno vprašanje — pomanjkanje delavskih moči s tem, da vprega v rasti še ne razvito mladino v težavna dela. Ali kar je odveč, je vsekakor tudi nezdravo. Telesna napornost je sicer resnično potrebna, ravnotako pa je tudi prenapornost v vsakem obziru povsem škodljiva ter naravnost uničuje mlado, še ne razvito telo. Mimogrede bodi omenjeno, da bi bila sveta naloga poklicanih činiteljev, da to na vsekakor preprečijo, ne pa, da upotrebujejo vsa v to dovoljena, temu praktična in pomoč prinašajoča sredstva.

Kako vse drugače vpliva na telesni razvoj pravilna in umna, praktičnemu življenju odgovarjajoča telovadba! Saj gre vendar pri tem pouku za to, kako doseči pri mladini svežo rudečeličnost in jakost telesnih udov. In to se tudi resnično doseže pri raznovrstnih igralnih vajah popolnoma. Pa ne le samo telo, ampak tudi duša otrokova vživa pri tem dejanju svojo korist. Jasni vpogled izvršenih predvaj, hitri zapopadek danih povelj, strog preudarek igralnih pravil ter premišljeno izkoriščanje ugodnih trenutkov, vse to skupno osnuje izborna duševno vežbanje. Telovadbeni in igralni prostor pa se mi dozdeva kakor nekako izobraževališče značajev. Če je pri vajah na orodju potrebna: srčnost, stanovitnost, smelost, odločnost itd., se uči mladina pri telovadbenih igrah, da pristoja vsem udom enaka pravica. Slabotnež se privadi igralni družbi in se ojunači; uporabi slednjič svoje male moči in si pridobi také srčnost in odločnost. Pri tej priliki se nam nudi lepa priložnost, da vadimo mladino k miroljubnosti, složnosti, resničnosti, pravičnosti in slednjič k ljubezni do bližnjega. Vse te lastnosti in lepe čednosti, ki tesno vežejo družine, občine in države, se priuče otroci pri teh priložnostih. Slednjič, marsičesa, kar ne moremo doseči ne z grajo, ne z lepim opominjanjem, se samo ob-sebi združuje potom občevanja s tovariši v igrah. Pri takih igrah izgineta mračnost in čmerikavost. Telovadišče tudi ni prostor, ki bi nudil priliko za zbujanje neplemenitih strastij; pač pa odvrčajo telovadbene igre smisel za vse nizkotnosti. Pri teh igrah se telo nekako prijetno zmuči, kakor pri kakem drugem primernem naporu, ter si želi počitka, katerega dobi v okrepčevalnem spanju.

Iz povedanega je razvidno, da so telovadbene igre imenitne važnosti za krepčanje telesa in duhá, ter da jim moramo odslej posvetiti tudi mi na

naših šolah večjo pozornost, ker dosedaj so se nekako premalo uvaževale vsled raznih zadržkov.

Ko sem kolikortoliko dokazal veljavo in vrednost telovadbenih iger za našo mladino, se nam sili vprašanje, kako li uporabiti čas, določen telovadbi, ne da bi se pomnožile telovadbene ure, a bi vendar pridobile mladinske igre pri tem vseeno večjo ugodnost, večji obseg? Ako hočemo vestno doseči iz telovadbe določeni smoter na naših ljudskih šolah v „eni“ v to določeni uri na teden,*) nam je isto izkoriščati vedno premišljeno; imeti moramo vedno pred očmi stavljeni si končni smoter. Če pa hočemo pridobiti mladinskim igram večjo obsežnost, zgoditi se more to le na račun rednih in prostih vaj, ter vaj s palicami in na orodju. Je li pa mogoče okrajšati učno tvarino, ki je predpisana po učnih načrtih? Vsekakor, ako postopamo tudi pri tem pouku naslanjaje se na navodilo: „Pomisli na praktično življenje!“ V tem ko se na one telovadbene vaje, ki imajo za življenje malo ali nič veljave, tudi manj oziramo, jih toliko ne upoštevamo, si pridobimo tem načinom dovolj časa, ki ga uporabimo za praktičnost v življenju.

Oglejmo si v tem oziru „redne vaje“! Te vaje imajo namen vzbuditi v učencih ubogljivost, točnost, ljubezen do redu in zavednost ter so vsled tega jako potrebne. Opiraje se pa na vse te lastnosti, izvršujejo se vse nadaljne proste vaje. Že pri nastopu je mogoče priučiti učence na to, da pri ukazu „Nastop!“ ne nastopijo samo le na svoj prostor, ampak da nastopijo z vzravnanim telesom, naravnost obrnjenim pogledom in v primerni oddaljenosti od soseda. Tako si prihranimo navadna poveljevanja, ki slede povelju „Nastop!“ kakor: „Pozor!“ „Desno, levo se ravnaj!“ „Oči naravnost!“ itd. — Odprta čelna vrsta se da n. pr. razviti na različne načine, n. pr. z nastopanjem naprej, zadensko, po levi in desni dotiki, itd. Če hoče pa učitelj vsako uro na drugačen način nastavljeni vrsto, mu bo tako postopanje povzročalo preveč popravljanja in preveč ponavljanja. Zato je priporočljivo držati se pri vzvrstovanju vrste nekega gotovega načina. Naj pa le bode vzvrstovanje različnih vrst v različnih merah in oblikah še tako navidezno lepo, vendar ni to glavnega pomena, temveč je dosega rednega in pravilnega stopanja najvažnejše. Da je pravilna hoja najvažnejša pri teh-le vajah, dokazuje že zadržanje marsikaterega učenca pri hoji. S povešeno glavo, skrivljenim hrbtom se premika naprej, da brusi s podplati po tleh; lenoben torej od nog do glave. Bolje je tedaj odreči se tem umetnim razvrstitvam vsakovrstnih vrst, ter paziti na to, da se navadijo otroci pravilno hoditi s pokončno vzravnanim telesom. Pa tudi lahko izvršljiva niso taka vzvrstovanja različnih vrst, ter se le redkokrat posreči doseči z otroci zadovoljive uspehe. Koliko vaj in ponavljanj stane vse to; koliko zatega časa se potrafi; kako

*) Tedenska razdelitev učnih ur za one ljudske šole na Štajerskem, na katerih se poučuje nemščina kot drugi deželni jezik. — Odlok c. kr. dežel. šol. sveta za Štajersko z dne 26. septembra 1889 k št. 3744.

stanovitna mora biti slednjič tudi poveljnikova potrpežljivost? In navsezadnje, kaj dosežemo z vsem tem za praktično življenje? Nič!

Torej le opuščajmo na naših šolah dresure, ki provzročajo le nevoljo v učencih, a ne donašajo zaželjenega haska. Učitelj naj se zadovolji s preprostimi sukanji v čelnih in stranskih vrstah. Ta sukanja so za učence lahko umljiva in vsled tega se jih učenci radi in tudi kmalu nauče. Saj ljudska šola nima namena pripraviti mladino na vojaško telovadenje in se to tudi ne more zahtevati. Pač pa bi svetoval cenjenim tovarišem, da se uvede v šole onih krajev, kjer so ustanovljene požarne brambe, tako poveljevanje v rednih vajah, kakor ga rabijo pri dotičnem društvu. S tem se veliko doseže in tozadevno mnogo koristi.

Obseg „prostih“ vaj nam ne nudi vzroka, da bi se od teh vaj kaj opuščalo. Proste vaje so v svoji celoti potrebne zato, da pomagajo oživiti okorne telesne ude, okrepčati mišice, da postane na ta način vse telo gibčno in urno. Vzgojimo mladini taka telesa, kakršna morajo imeti pozneje mladenci pri vojaki. Zato se naj izvršujejo te vaje v celotnosti. Le želiti je, da si uredi učitelj svoja poveljevanja tako, da se na malo poveljnih besed mnogo izvrši. Prav mnogo časa se n. pr. potrači s tem, da se pri vsaki telovadbeni uri razvija različne vaje iznova. Navadno se začene n. pr. z dviganjem rok in nog, s suvanjem, itd. v vsaki uri v posamezni vaji po štetju. Samoobsebi je to dobro, ko bi le imeli dovolj časa na razpolago. Toda čemu vedno iznova razvijati vajo, ako je enkrat dobro priučena; zakaj bi se ne izkoristilo pridobljeno gradivo v obliki kombiniranih vaj, ki nam ohranijo mnogo časa? Tako je n. pr. mogoče izvršiti suvanje z rokama na povelje: „Suvajte po dvakrat z rokami naprej, kvišku, navzdol in nastran!“ — „Suvajte!“ „Stoj!“ Ravnotako se lahko združujejo vaje z rokami in z nogami itd. V kako kratkem času se lahko izvedejo tako vse predpisane vaje pri ponavljanju! Če se pri tem ne priuči otrok na neki povrstni red, kateri se ohrani pri vsaki telovadbeni uri, ampak da se izvršujejo te vaje tudi po določenem taktnem načinu in določenem ritmu enakomerne hitrosti, potem zadobimo s tem načinom izvrševanja vaj prav mnogo. Tako so popravljajna vedno manj potrebna; vaje ne pridobe le na enakomernosti, ampak celotni pouk zadobi neko osvežujočo in dobrotljivo barvo. Čim manj se pa popravljajo pogreški pri kaki vaji, tim večja je učenčeva samozavest; iz tega pa izvira pravo veselje in prava ljubezen do telovadbe. Posebne važnosti in praktičnega pomena za učence je pa, če se jih seznanijo pri tej priložnosti z nekojimi malenkostnimi, pa vendar praktičnimi vajami za življenje, koje je dobro in potrebno izvrševati v poznejši starosti, ko pogostoma tarejo telo različne bolezni, kakor reumatizem, trganje itd. Uporabljuje vestno take vaje, prihranijo marsikateremu takemu bolniku kako pot v toplice in marsikatero nadležno zdravljenje. Tudi debeluharji pridejo tu v poštev; tudi tem je priporočati takozvano sobno telovadbo. Za te korpulentneže je priporočati 20 do

25 kratno pripogibanje telesa naprej in nazaj z iztegnjenimi rokami naprej in kvišku; z iztegnjeno desno ali levo nogo. Pri upogibanju telesa se je dotakniti, ne da bi se upognile noge, z rokama koncev nog. Te vaje naj vadijo taki ljudje vsaj dvakrat dnevno, in telo zadobi v kratkem času potrebno gibčnost; zraven se obvaruje organe v prsih in v trebušni duplini preobilne maščobe.

Iste veljave, kakor proste vaje, so tudi „vaje s palicami“. Da se prepreči preutrujenost mišic na rokah, ni nasvetovati, da bi se povzele vaje s palicami za prostimi vajami. Priporočljivo je pa, da slede v eni uri po rednih vajah proste vaje, v drugi pa vaje s palicami. Gradivo, katero je določeno pri teh vajah, se tudi ne dá okrajšati. Pač pa se dá tudi pri ponavljanju teh vaj izvršiti priučeno gradivo po hitri zaporedni izvršitvi tozadevnih vaj, kar ponovno prihrani mnogo časa. Tako se da v razmeroma malo minutah ponoviti vsa obsežnost suvanja, vzdigovanja, kroženja s palicami itd. Ponavljanje je povzeti po možnosti večkrat, da se priuče učenci zaporednega reda. Glede razdelitve palic naj še omenim, da je dobro, da se zvrstoma stopa mimo kupa palic, ter vsak učenec eno vzame, a pri končnem spravljanju jo zopet tje položi. Dobro je tudi, če se določita v to dva učenca, ki razdelita palice, pričeni eden od ene, drugi pa od druge strani vrst; ravnatoko naj se zgodi pri spravljanju palic. To je zato priporočljivo, da ostane disciplina v vrsti prava, ter da se izognemo raznim sitnostim ropotanja in šuma. Če je stavek: „Pomisli na praktično življenje!“ tako vodilen in odločilen že pri izbiranju rednih — in prostih — vaj, ter vaj s palicami, toliko bolj mora biti pri „vajah na orodju“. S temi vajami nam je doseči gibčnost in mišično moč telesa. Posebno rokam pristojta večkrat zmožnost moči. Da se ta moč v rokah utrdi, se priporoča, da naj prične učitelj vaje na orodju v vsaki telovadbeni uri s privzdigovanjem in spuščanjem na rokah menjevalno na bradlji, drogu in plezalni preklji. Če se povzamejo te vaje istočasno na omenjenem orodju, bode kmalu opaziti povoljne uspehe. Dalje je paziti na okrepitev trebušnih mišic, kar se pa doseže s privzdigovanjem in spuščanjem nog v natezni legi na drogu ali lestvi. Glede moči mišic na nogah so navadno otroci dovolj utrjeni. Preostaja pa učitelju le naloga, moč skakanja v učencih sistematično utrditi in povzdigniti, da se doseže tako posebno pravilen nizko-skok. V učnem načrtu navedena tvarina vaj na orodju je v svojem obsegu prikladna, da pospeši moč telesa, vendar se da pri teh vajah marsikaj opustiti ter izpremeniti v preprosteje. Pri ponavljanju vaj naj se tudi tukaj združujejo posamezne vaje v istočasno izvršenje. Ravnatoko je mogoče uposliti večje število učencev za iste vaje, ako se te povzamejo na drogu in vodoravni lestvi istočasno. Kar je pa vratolomnih vaj, teh mislim ni treba posebej navesti, naj se vse izpuste. Take vaje mnogoveč škodijo pouku v telovadbi, nego li koristijo. Pa tudi za praktično življenje nimajo nikakršne koristi, ker se le redko ali

nikoli ne upotrebijo praktično. Zraven so take vaje tudi nevarne za otroke, saj nas izkušnja uči o marsikateri nastali nesreči pri izvedbi takih vaj. Otroci, ki postanejo v zrelejši dobi kdaj sokoli, pa se morajo itak posebej vaditi. Take vaje je tedaj prepuščati vrlim vaditeljem naših sokolov, ki imajo pred seboj zrelejšo in pametnejšo mladino.

Za vzkrčenje na eni strani vaj na drogu, bradlji in konju, naj se na drugi strani temeljiteje in obširneje povzamejo vaje v skakanju, tekanju in v splošnih igrah. Ravno na raznovrstno skakanje, kakor z mesta, na visoko, nizko in daleč, se pri pouku v telovadbi premalo oziramo; in vendar je pravilno tako skakanje za praktično življenje velike važnosti. Posebno skakanje na visoko, daleč in nizko se premnogokrat upotrebi v navadnem življenju. Ali ni to važno, da zna človek z lahkoto preskočiti razne višinske ovire, kakor da se nerodno in trudapolno kobaca po vseh štirih čez dotično stvar? Skakanje čez dve, eno za drugo postavljeni skakalni vrvice, vsled katerih se doseže enakomerno in brezskrbno skakanje, ravnotako čez druge v to pripravne predmete, je vaditi prav pridno učence. Večkrat se pripeti, da se preveč precenjuje po učencih predmet, ki ga imajo preskočiti na visokost, t. j. zdi se jim previsok, kar je vzrok, da se jim le malokdaj posreči ga prosto preskočiti v prvo. Potrebno je vsled tega, da se premeri dotični predmet z mero, da se prepričajo učenci o svoji pomoti. Nadalje se dolgost kakega širjega jarka premalo preceni v dolgosti, kar je posledica, da se povzame prekratek zagon skoka. Prevelike precenitve na visokost, kakor one premale na dolgost moramo odpraviti s tem, da pridno vadimo učence tudi v tej zadevi; pa ne le samo na telovadišču, ampak tudi v naravi; saj se nam nudi v tem oziru prav lepa prilika in priložnost pri poučnih šolskih izletih! Tako bomo na eni strani odpravljali nepravilne precenitve in predsodke, po drugi strani pa se bode bodrila srčnost in odločnost v učencih. Nizkoskok se mora na naših šolah tudi več uriti, ker le umetno izvršen skok ima za praktično življenje šele pravo veljavo. Kolikokrat pride človek v svojem življenju v položaj, da mora skočiti iz višjega prostora v nizki kraj? Kako usodepoln je bil marsikateri neroden skok pri taki priložnosti in je imel za posledico dolgotrajno in mučno bolezen! Vsak izmed nas bo spoznal važnost pravilnega skakanja pri nevarnostih požara, iz voza, če se splašijo konji in pri mnogih drugih takih nevarnih priložnostih. Kako velike važnosti za dotičnika je v tem slučaju umetnost pravilnega skakanja! Vaje v pravilnem nizkoskoku so torej neizogibne, ker so za praktično življenje neobhodno potrebne.

Tudi z vajami na plezalni preklji se marsikaj doseže, posebno utrjenje rok; iste se navadijo trdnega oprijemanja v visečnosti. Umetnosti pravilnega plezanja se pri tem priučijo učenci. Pri plezanju po lestvici pa naj se povzame vse, kar je za praktično življenje potrebno, drugo naj se izpusti; ravnotako tudi na gredu. Vaje z zagono-vrstico niso posebne važnosti.

Te vaje so mogoče za prijetno zabavo, a praktičnega pomena res nimajo za življenje.

Omejimo torej vaje na orodju tako, da pridejo v poštev in v uporabo posebno le one vaje, ki imajo za življenje resnično praktičen pomen! Uporabimo pa potem tako pridobljeni čas za takozvane narodne telovadne igre. Šoli in hiši ter celotni domovini bodemo storili s tem največjo uslugo.

H koncu ne smem še pozabiti na plavalne vaje, ki so vsled svojega dobrega vpliva na vzdrževanje in krepčanje telesnih moči in zdravja učencev jako priporočljive. Kakor vam je znano, so te vaje z odlokom okraj. šol. sveta v Celju z dne 20. maja 1904, št. 783, uradni list št. 23, napol tudi zaukazane z motivacijo, da se da učencem višjih razredov ljudskih in meščanskih šol priliko izuriti se v plavanju. Pri nas so uvedene te vaje že peto leto ter sem z uspehi popolnoma zadovoljen. Naših fantov splavarjev vzamejo mnogo k vojakom pjonirjem; tam pa je plavanje neobhodno potrebno. Kdor pa zna od prej pravilno plavati, se izogne pri tem pouku marsikaterih tozadevnih sitnosti.

Ne dvomim, da bi se ne dalo še natančneje obrazložiti važnosti pouka v telovadbi, ki ima koristiti praktičnemu življenju, a že povedano, mislim, dovolj jasno priča, da je tako izbran pouk resnično potreben, ker vzgojuje otroke za poznejše praktično življenje.

Vsled tega si dovolim ponoviti rek: „Pomisli na praktično življenje tudi pri pouku v telovadbi!“

Mornarska.

Metodična obravnava te pesmi v III. berilu, str. 86 — Spisal *Anton Leban*, nadučitelj v Komnu.

I. Uvod.

Kako zovemo pesem, ki jo pojemo v šoli in v cerkvi po sv. maši na dan rojstva cesarjevega in dne 4. oktobra, v dan imendana našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. — Ivan? — Cesarsko pesem. — Kako zovete pa pesem, ki jo požete pri telovadbi — France? — Telovadna pesem. — Kako imenujete pesem, ki jo pojo pastirji na paši — Tone? Pastirska pesem. — Kako imenujemo pa ono pesem, katero pojo mornarji na morju? Povej to — Janez! — Mornarsko pesem. Kako ji še rekamo — Tinče? „Mornarska.“ — Od kod izvira ta beseda Mornarska — Milka? — Od morja. Kaj je morje — Micika? Morje je voda, ki obdaje v veliki množini suho

zemljo. — Kako zovemo največje morje na svetu — Jožek? — Vesoljno morje — ali ocean. Ali imamo več morji na svetu — Ivan? — Imamo jih več. Kako to — saj je morje le eno in isto — Izidor? — To je res, pa vesoljno morje ali ocean se loči na več velikih morij. — Imenuj mi jih — Albert! — Severno ledeno morje, Južno ledeno morje, Atlantsko morje, Sredozemsko morje, Veliko ali Tiho morje, Indijsko morje. — S čim se pečajo največ prebivalci morskih krajev — Jurček? — Z mornarstvom. Imenuj mi eno deželo, ki je pri morju — Peter? — Primorsko. Zakaj se imenuje — „Primorska“ — Pavel? — Ker je — pri — morju. Naštej mi mesta v Primorju, ki leže prav pri morju — Katinka! — Trst, Pulj, Koper, Piran, Poreč. — S čim se pa živijo največ ljudje teh mest — Filip? — S tem, da ljudi in blago vozijo in prevažajo po morju. Kako se zovejo ti možje, ki ljudi in blago vozijo po morju — Florijan? — Mornarji. — Kako je na morju — Janez? — Včasih je lepo in prijetno, včasih pa slabo in nevarno. Če je lepo in prijetno, mornarji večkrat zapoje veselo pesmico. Prej je nam povedal Tinče, kako se imenuje pesem, ki jo pojo mornarji. — Povej nam to še enkrat — Zofka! — „Mornarska.“ — Ponovi to — Anica! — — Kakšne so navadno mornarske pesmi — Lenčka? — Vesele. — Zakaj so vesele — Dora! — Ker so mornarji navadno zdravi in veseli ljudje. S čim se tedaj mornarji žive — France? — S tem, da na ladijah prevažajo. — Ponovi to — Ferdo, Jakob! —

II. Učenci in učenke preberejo to pesem dva- do trikrat.

III. Učitelj prečita to pesem.

IV. Otroci čitajo posamezni kitici. Učitelj jim pojasnuje neumljive besede in stavke. Končno sestavi glavno misel vsake kitice — n. pr. tako-le:

Čitaj prvo kitico — Alfred! — Kakšen je naslov te pesmi? — Kdo je „mornar“? — Prebivalci morja. — Kaj je pa to — mornarska? — To je pesem, ki jo mornar — ali mornarji pojejo. — Kaj se pravi „Ladja meni domovje?“ — Ladja je mornarju — hiša — domovje. Kaj se pa pravi „Polje neskončno morje“? — Da je morje podobno neizmerno velikemu polju. Kaj se pravi: „Klasi rumeni valovi?“ — Ko so klasi na polju zreli, so rumeni in tudi valovi na morju so rumeni in enaki klasju na polju, ko jih zlato in rumeno solnce obsija. — Kaj pomeni „Kadar ga žarki zlate“? — Da so valovi rumeni, ko jih solnce obsije. — Jedro prve kitice je tedaj: Ladja je mornarju dom (hiša). Pri hiši (ladji) mu je morje — polje. Rumeni valovi so mu rumeni klasovi, ko jih žarko solnce obsije. —

Ponovi to — Vladko, Milko! —

Beri drugo kitico — Amalija! —

Kako plava ladja? — Hipoma. — Kaj se pravi „hipoma“? — Hitro ali naglo. — Kaj se pravi „Vstaja — odhaja vihar“? — Na morju večkrat vstaja ali nastaja vihar, pa tudi končno odhaja, to je konča vihar. — Kaj

se pravi „Čvrsta je moja postava“? — Da je mornar močan. In kaj se pravi: „Zdrav in vesel je mornar“? — Da je mornar vedno zdrav in vesel.

Misel druge kitice je:

Ladja hitro plava. Večkrat nastane na morju vihar, ki pa tudi konča. Mornar je močne in čvrste postave. Zato je vedno zdrav in vesel.

Ponovi to — Danilo! — Še enkrat — Nacek! Ponovi misel prve kitice — Tonče! — Druge kitice — Jožek! — Ponovi misel obeh kitic — Bernard! —

V. Nauk se razvije.

Kaj je mornarju ladja? — Domovje. — Kaj pa morje? — Polje. — Kaj klasi rumeni? — Valovje. — Kdaj? Kadar ga žarki zlate, to je, ko ga žarko solnce obsije. — Kako plava ladja? — Hipoma. — Kaj vstaja in odhaja na morju? — Vihar. — Kakšna je mornarjeva postava? — Čvrsta — močna. — Kakšen je še mornar? — Zdrav in vesel. — Zakaj je zdrav? — Ker dela. — Kdor dela, je zdrav. — In zakaj je vesel? — Ker je zdrav. — Kaj je torej zdravje za vsakega človeka? — Zdravje je za človeka največji božji dar na svetu.

Ljubi otroci! Mornarji imajo ladjo za hišo. Imajo jo za svoje domovje. Kar je kmetu lepo polje, to je mornarju morje. Kmet ljubi lepo rumeno klasovje na polju. Mornar pa ljubi lepo valovje. Najbolj vesel je mornar na morju, ko žarko solnčece obseva valovje, ki je enako rumenemu klasovju. Ladja po morju hitro plava. Večkrat so mornarji in ladja v veliki nevarnosti, kdaj prihaja vihar. Vihar škoduje ladji tako, da se lahko potopi. Pa mornarji so vztrajni in močni ljudje. Z različnim delom, ki ga med viharjem na ladji opravljajo, kljubujejo viharju. Vihar odneha in odhaja in veseli zapoje mornarji lepo pesmico poudarjajoč: Mi mornarji smo čvrste in močne postave, smo zdravi in veseli možje. Vidite, ljubi otroci, na ladji so mornarji vsi veselega srca. Ljubijo se med seboj. Se ne prepirajo in ne kavsajo med seboj. — Oni veselo vriskajo in pojejo. Veselijo se krasnih morskih valov, osobito takrat, ko jih solnčni žarki zlate. — Mornarji se torej veselijo morja. Mornarji vidijo razna mesta in dežele tega sveta. Nauče se govoriti razne jezike. Tako se seznanjajo z raznimi narodi. Spoznavajoč drug drugega, se med seboj ljubijo in veselijo. To jim ohrani duševno in telesno zdravje, kajti narodni izrek pravi: „Veselo srce je polovica zdravja“. Mornarji so torej zdravi in veseli. Zadovoljni so v svojem stanu. In, kdor je zadovoljen, je srečen, ker zadovoljnost je, kakor sem rekel, polovica zdravja. Zadovoljnost je tudi polovica srečnega življenja.

Ponovi to Ludovik, Matko, Bruno!

VI. Ponavlja se čitanje pesmi.

VII. Pesem se memorira.

VIII. Naloga: Spišite glavne misli vsake kitice!

Lev N. Tolstoj o vzgoji in naobrazbi.

Priobčil Miro Šijanec — Maribor.

Govoril sem že o nemožnosti vzporeda za katerosibodi visoko šolo, koliko več velja to o vseučilišču, ki ne pripravlja za drug zavod, ampak kar za življenje. Ponavljam sedaj trditev, katero sem že prej izrekel, da je celo nemogoče dokazati potrebo razdelitve po fakultetah. Obadva, gojiteljica kakor vseučilišče, smatrata ločitev od prvotnega življenskega pota kot prvi pogoj za vstop in udeležbo v svetiščih naobrazbe. Na vseučiliščih se zahteva, da se smejo le oni učenci sprejeti, ki dokažejo skušnje sedemletnega kurza na gimnazijah in ki živijo večinoma v mestih. Le majhno število prostih slušalcev predela isti tečaj, toda ne v gimnaziji, ampak doma pod vodstvom domačih učiteljev. Preden učenec stopi v gimnazij, mora za seboj imeti tečaj ljudske šole.

Skušal bom pustiti strani učene migljaje na zgodovino in duhovite primere s položajem stvari v evropskih državah, govoril bom samo o tem, kar se dogaja pred našimi očmi v Rusiji.

Mislím, da z menoj vsi soglašajo v tem, da naloga naših vzgojevališč biva v razširjanju naobrazbe v vseh slojih, ne pa v omejitvi in ohrani v kakem določenem, ki si danes vso naobrazbo prilastuje, to je, da naša skrb ne bodi naperjena toliko na izobrazbo kakega bogatina ali zlahtnika (ta si jo lahko pridobi v kakem drugem, inozemskem, če ne v ruskem zavodu), kakor pa na resnično naobrazbo naših sinov nižjih slojev: ubožnega meščana, trgovca tretje vrste, hišnega hlapca ali kakega neslobodnega. Ne govorim niti o sinovih našega kmeta — to bi bile nezadovoljive sanje. Z eno besedo, smoter vseučilišč bodi razširjatev naobrazbe med kolikor mogoče veliko množico ljudi.

Vzemimo kot primer sina manjšega trgovca v mestu ali ubožnega zlahtnika na kmetih. Deček obiskuje šolo, dokler se ne priučí čitanju. Ta se pa vrši tako, da se učenec na pamet (r. na izust) uči nerazumljivega govora ruskih fraz, kar traja tri do štiri leta.

Znanje, ki ga prinaša ta in tak pouk, je nerabno za življenje; takozvane „npravne privade“ obstoje v preziranju in zaničevanju starih ljudi, učiteljev, nekaterikrat v kraji itd., največkrat pa v lenobi in brezdelavnosti.

Nepotrebno je dokazovati, da šola, v kateri vpotrebujemo tri leta za osvojitve onega znanja, za katerega je treba treh mescev, da taka šola izredi le postopače in lenuhe. Otrok, ki je prisiljen šest ur neprenehoma tiho sedeti pred kako knjigo, ter porabiti celi dan za učenje na izust kake snovi,

katere bi se lahko v pol uri naučil, tak otrok se na umeten način privadi popolnoma pogubnega pohajkovanja. Ko taki otroci zapustijo te šole, devet desetih staršev, posebno pa matere dobijo nazaj pogubljenega, fiziško oslabelega otroka, ki se je povrh očetovi hiši odtujil; a želja staršev, ustvariti iz njih osebe, ki bi našle srečo po širnem svetu, dovede starše zopet k odločitvi, da še otroke nadalje pošiljajo v to šolo. V tej okrajni šoli se potem nadaljuje izgojitev lenobe, goljufije, hlimbe fizično slabih učencev, in to še z večjo silo. V okrajnih šolah še vidimo nekoliko zdravih obrazov, v gimnazijah malo, na vseučiliščih pa skoraj nič. V okrajni šoli so učni predmeti še manj porabni za življenje nego so v ljudski šoli. V okrajni šoli nastopajo imena kakor: Aleksander Veliki, Guadeloupe, nadalje neka razlaga naravnih prikazni, ki učencu ne prinašajo nikakršnih koristi, pač pa ga dovedejo do oholosti, domišljavosti in preziranja staršev, v čemer jih učiteljev zgled le podpira.

Kdo ne pozna to globoko vtisnjeno zaničevanje vsega preprostega in neukega ljudstva, ker so učenci že n. pr. slišali, da je zemlja okrogla, da zrak sestoji iz kisleca in dušca! Za okrajno šolo cveli mati, iz katere romanopisci tako mično norce brijejo, še bolj pa tarna nad fizično in moralno pogubljenim otrokom.

Temu sledi čas učenja na gimnaziji z istimi preskušnjami in nasilnimi metodami, ki rodijo hinavstvo, goljufijo in postopačevstvo. Sin malega trgovca in ubožanega zlahtnika, katera ne znata, kje bi vzela ali iskala pomagata ali delavca, on se že sedaj okvarja s francoščino in latinščino, ter se uči na izust zgodovino o Lutherju, in se muči, kako bi v njemu tujem jeziku spisal članek o prednosti ljudskih zastopstev. Razen te nerabljive modrosti se še uči delati dolgove, opehariti ljudi, speljati denarje staršem, vdajati se razuzdanemu življenju itd. ter proučuje one vede, ki dosežejo na vseučilišču popolni razvoj. Na gimnaziji že se je otrok popolnoma ločil od staršev. „Razsvetljeni“ (promišljeni) učitelji skušajo gojenca povzdigniti nad njegov naravni krog ter mu dajo čitati pisatelje: Bjelinskij, Lewes, Macauley i. dr., a vse to ne iz namena, ker gojenec kaže nekoliko nagnjenja do njih, ampak da se učenec vobče, vsestransko razvija, kakor učitelji to delo imenujejo. In priuči se gimnazijec na podlagi nejasnih pojmov in izrazov govoriti o napredku, liberalizmu, materializmu, zgodovinskem razvoju naroda i. t. d., zraven pa prezirati njega prošlost in sedanost, ki se mu je odtujila. Učitelj je konec (smoter? finis?) dosegel; starši, posebno pa mati gledajo začudenjem in bolestjo bledega, smelega, samozavestnega in s seboj zadovoljnega Ivana, ki govori njim tuj jezik, misli s tujim srcem in razumom, kuha vino in puha cigarete. — „Kar je storjeno, je storjeno, in drugi niso drugačni od našega“, tako mislijo starši, tedaj mora že tako biti, in — Ivan pohaja univerzo. Starši pa si ne upajo priznati, da so storili veliko neumnost.

Malokdaj vidimo visokošolca, ki bi nudil zdravo in sveže lice, ki bi s spoštovanjem ali če že ne s preziranjem, pa vendar z mirnostjo gledal na oni krog in družbo, v kateri se je rodil in kjer mu bode še kdaj živeti; ah, zre ga z zaničevanjem, nadutostjo, puhlim obžalovanjem in apatijo. Tako zre na tisto družbo, na lastne sorodnike in delo, za katero je vzgojen. Le trije stanovi ga mikajo: učenjaški, pisateljski in uradniški.

Med predmeti niti enega ni, ki bi se dal vporabiti v življenju, in še ti se tako učijo, kakor se kak psalter ali pa zemljepis Obodovskija uči na izust. Izvzamem samo praktične vede, kakor so kemija, fiziologija, anatomija in še astronomija, katere dijake res silijo k mišljenju in delu; vse druge vede kakor modroslovje, zgodovina, pravo, jezikoslovje se uči samo zato, da pri preskušnji ne ostane odgovora dolžan; ali je prehodna ali končna preskušnja, to je njemu vse eno. Že v duhu vidim, kako z zaničevanjem bodo profesorji te vrste čitali. Da, še jeze ne bom vreden, nieden ne bo stopil z višine, da bi se ponižal meni ubogemu novelistu dokazati, da o teh važnih in skrivnostnih rečeh ničesar ne razumem. O, vem predobro to, in vendar si ne morem kaj, da bi zatajil sodbo, katero mi vsilujeta pamet in skušnja. Jaz ne morem pripoznati tistega nevidnega zakramenta naobrazbe, ki se neodvisno od oblike vrši v dijaku, kakor to trdijo profesorji. Ravno tako ne morem pripoznati skrivnostni in nepojasneni vpliv klasiške izobrazbe, o kateri se niti ne zdi več potrebno, da bi se še kdo prepiral. Najsi še toliko modrih — od sveta kot modri znani možje in častivredni značaji trdijo, da je učenje na izust latinske gramatike in latinskih verzov najbolje sredstvo za razvoj in naobrazbo človeško, ko pa jih vendar v prestavi tudi čitamo — jaz ne bom verjel, ravno tako ne, kakor ne morem verjeti, da je za razvoj telesa zelo potrebno, če človek tri ure na eni nogi stoji. To se ne da samo na podlagi izkušnje dokazati.

S pomočjo izkušnje lahko dokažemo, kar in kolikor hočemo. Psalmist bo na podlagi svoje izkušnje dokazoval, da je za pouk v čitanju najbolje sredstvo to, če se učenec psalme uči na izust; čevljar bo trdil, da se čevljarstva najbolje priuči tako: pustite učenca dve leti vodo nositi, drva cepiti itd. Na sličen način se vse lahko dokaže, kar hočemo. Vse to navajam le zaraditega, da mi zagovorniki vseučilišč ne govorijo o zgodovinskem pomenu, o skrivnostnem, obraževalnem vplivu, o občni medsebojni zvezi vseh državnih zavodov, da ne pridejo z dokazi o vseučiliščih v Oxfordu in Heidelbergu — povrh še zato, da mi dovolijo stvar mirnim in nepristranskim načinom premisliti in se potem tako ravnati. Vem samo toliko, da, če prestopim s 16. ali 18. letom na vseučilišče, je že krog mojega učenja vnaprej določen, in sicer določen neodvisno od volje, najsi izvolim katerokoli fakulteto. Pojdem in slušam predavanje, katero mi fakulteta predpisuje; jaz nisem samo primoram poslušati vse, kar profesor čita, jaz se moram tudi učiti na izust, četudi ne od besede do besede, pa vsaj stavek za stavkom.

Če ne vem vsega na pamet, mi profesor ne da izpričevala, katero potrebujem za semestralne preskušnje ali za dopustnico za uradovanje.

O nepoštenosti in zlorabi, katere se v sto in sto slučajih prigodijo, niti nočem govoriti. Če hočem doseči tako izpričevalo, moram vsem navadam profesorjev ustreči: vedno v prvi klopi zanimanje kazati, pridno zapisavati, pri izpitu plaho ali vedro lice kazati, tistega prepričanja biti kakor profesor ter iste učene kroge pohajati kakor on. (To ni morda moja domišljija, ampak so besede dijakov, kar se vsak dan in na vsakem vseučilišču sliši.) Če slušam tudi predavanje kakega profesorja, tedaj morem imeti o predmetu druge nazore kakor predavatelj; zamorem tudi na podlagi lastnih študij, katera sem o predmetu gojil, predavanje kot slabo označiti, a vendar sem prisiljen obiskovati še nadalje ta čitanja, ali se vsaj na izust učiti.

Na vseučiliščih velja dogma, o katerem pa profesorji nočejo glasno govoriti: to je dogma papežke nezmotljivosti profesorja. Kakor pri vseh svečnikih, ravno tako se godi; naobrazba dijaka se vrši tajno kakor v celici in z zahtevo spoštovanja strani dijaka, ki še ni uveden v misterije vseučilišča. Ko je profesor poklican za stolico, prične predavati, naj li je neumen že po svoji naravi, ali pa še postane tekom službovanja, naj li zaostane za razvojem moderne vede, ali je drugače nevreden značaj, — vseeno, on nadaljuje čitanja, dokler živi; dijaki pa nimajo nobenega sredstva, da bi izrazili njih zadovoljnost ali nezadovoljnost. Pa to še ni vse. To, kar profesor predava, ostane tajnost za vse, razen dijake. Morebiti moja sodba v tem izvira iz nevednosti; ampak jaz ne poznam knjig, ki bi se tiskale na podlagi pisanih predavanj.

Kaj to pomeni? Profesor poučuje na najvišjem zavodu; recimo, on čita zgodovino ruskega prava ali občansko pravo; potemtakem pozna to vedo na najvišji stopnji njenega razvoja, tedaj tudi zamore združiti razne nazore o tej vedi, ali pa soglašati z enim izmed vseh kot najboljšim, t. j. izbrati si modernega in dokazati „zakaj“. A zakaj profesor ne poda sadove svoje modrosti nam, zakaj jih deli samo svojim dijakom, slušateljem? Mar li ne zna, da je mnogo založnikov, ki dobre knjige dobro plačujejo, da imamo literarno kritiko, ki vse slovstvene pojave ocenjuje, in da bi dijaki raje čitali tako knjigo doma, kakor pa zapisovali predavanja od ure do ure. In če se veda vsako leto predružači, tedaj se pač lahko vsako leto novi iztisi objavijo. Slovstvo in družba bi bili zelo hvaležni zato. Zakaj tedaj profesorji ne pustijo tiskati svojih predavanj?

Rad bi, ko bi mogel to prikazen tolmačiti z mlačnostjo do slave in uspeha na slovstvenem polju, a moram obžalovati, da se ravno isti svečniki ne lecajo spisati kak delicijozni članek za politični list, ter tiskati dati, kar se niti ne tiče njihove posebne struje. Bojim se kaj, da tajnost vseučiliščne naobrazbe obstoji v tem, da 90 od 100 čitanih predavanj ne bi moglo prestati sodbe niti pred našo slabo, nerazvito literarno kritiko. Zakaj se

mora samo le čitati, predavati, zakaj bi ne zadostovalo, če bi izročili dijakom eno dobro domačo ali tujo knjigo, ali dve ali deset dotičnih knjig? Pogoj, da se na vseučilišču sme samo prednašati poučna čitanja, in sicer le taka, katera je profesor izdelal — ta pogoj je dogma visokošolske prakse, na kar ne morem verjeti, ker se mi potreba ne more dokazati. — „Ustno predavanje se bolje ohrani v spominu . . .“ mi porečejo. To pa vse ni res. Jaz poznam sebe in druge, ki ne delajo izjeme, ampak potrdijo pravilo, ki od ustmenih predavanj ničesar niso razumeli in pojмили, če doma nismo čitali strokovnih knjig. Ustmeno predavanje bi bilo le tedaj pomembno, ko bi dijaki mogli oponirati, in ko bi predavanje bilo bolj vedrilo kakor pa mučna ura.

Le takrat bi mi, t. j. občinstvo, ne imeli zahtevati pravico, da naj profesorji objavijo predavanja, katera našim otrokom in bratom tri leta vedno čitajo.

Po današnji uravnavi pa so poučna čitanja le komični obred, ki nima nikakega smisla; posebno komično pa učinkuje važnost, s katero se vrši.

Ne štejem se k onim, ki iščejo sredstva za poboljšanje naših vseučilišč, ne rečem, da bi pouk na vseučiliščih zamogli z večjim pridom izvesti, če bi dijakom podelili pravico oponiranja. Kolikor poznam dijake in profesorje bi se dijaki v tem slučaju obnašali kakor šolski fantiči ter si dovolili vsako prostost, profesorji pa bi predavanja ne mogli voditi z mirno dušo, prisiljeni bi bili rabiti nasilnost, in stvar bi postala še hujša. Iz tega pa ne sledi, da so dijaki dolžni molčati, in da imajo profesorji pravico govoriti, kar jim v glavo pride; iz tega vsega sledi samo, da cela organizacija sloni na napačni podlagi.

Razumem in smatram vseučilišče institucijo, ki odgovarja imenu in namenu, t. j. edinost, občestvo ljudi z namenom skupne, medsebojne izobrazbe. Poznam taka vseučilišča; nastajajo in obstojijo v raznih delih Rusije. Na vseučiliščih in v dijaških krogih se zberejo ljudje, da bi čitali in pretresovali; slednjič določijo pravila, kako se naj shajajo, zedinijo in razgovarjajo. To je vseučilišče. (Naši vseučiliški zavodi pa so kljub praznemu besedičenju in ostentativnemu poudarjanju liberalizma v organizaciji vendarle zavodi, ki se v ničemer ne ločijo od dekliških šol in šol za mlade vojake. Kakor vojaške šole samo častnike izobrazujejo, tako se dijaki v pravnih šolah usposobijo za uradnike, tako se izšolajo na univerzah drugi uradniki in akademiški naobraženci. Ovo je znano kot družabni sloj, naslov, — kasta.) Te dogodke in dejstva na naših vseučiliščih tolmačim si na preprost način: dijakom se je dovolilo, da smejo v očigled nositi ovratnike srajc, uniforme ne zakapčane imeti; zraven tega se je nameravalo odstraniti kazni zaradi odsotnosti od predavanj; in razventega bi se skoraj vsa fabrika zrušila. Da se stvar zopet popravi, nasvetujem le eno sredstvo: uvesti zopet kancer za opuščanje predavanj in preustrojo uniform. Bolje bi seveda bilo,

dijake zaradi slabega obnašanja in pomanjkljivega napredka kaznovati po angleškem zgledu in — kar je najvažnejše, število dijakov skrčiti na število potrebnih ljudi. Vseučilišča kot zavodi za vzgajanje udov družbe, in sicer v ožjem pomenu višjega uradništva, imajo dobro misel; kakor hitro pa so hoteli ustanoviti naprave za naobrazbo cele družbe, se je pokazalo, da niso vredne ničesar. Jaz ne morem razumeti, čemu se je v šolah za mlade vojake uvedla tako stroga disciplina in predpis za uniformo, med tem ko se na univerzah, kjer vlada taista učna metoda, kjer obstoji tisto siljenje, tiste preskušnje, tisti načrt, ne da bi učenci imeli pravico oponirati ali predavanja opuščati — poudarja nekaka prostost in se misli shajati brez vzgojevalnih sredstev, kakršne rabi šola kadetov. Zgled nemških vseučilišč nas ne sme motiti; mi ne moremo postaviti Nemce kot zgled, njim je vsak običaj, vsaka uravnavava sveta, med tem ko je pri nas — na srečo ali nesrečo? — ravno narobe. Vsa nesreča v zadevah vseučilišč kakor sploh obče naobrazbe izvira posebno od ljudi, ki ne premišljujejo, ampak se idejam časa podvržejo in zatorej mislijo, da zamorejo hkrati služiti dvema gospodoma. To so tisti ljudje, ki na zgoraj omenjene nazore odgovarjajo: „Je že res, čas je minul, ko sta šiba in učenje na izust tvorila pouk; pa priznali bode, da je nekaterikrat nemogoče izhajati brez šibe, in da se učenec mora večkrat kar na pamet učiti. Je že res, vi imate prav, pa čemu ti ekstremi itd.“

Kako lepo se glasijo te opazke! In vendar so tisti, ki so jih izustili, v istini sovražniki resnice in slobode. Oni nam pritrjujejo le zato, da se lotijo naše misli, katero potem po svoji volji in načinu predrugačijo, prirežejo in popravljajo. Oni se celo ne strinjajo v tem, da je sloboda potrebna, oni trdijo to le zato, ker se bojijo, da bi se sicer ne klanjali maliku našega stoletja. Oni se le laskajo, kakor uradnik guvernerju, v rokah katerega je oblast, dokler je navzoč. V tem oziru mi je moj prijatelj, pop, že tisočkrat ljubši, ki odkritosrčno pravi, da tu premišljevanja sploh treba ni, ko se gre za to, naj ti ljudje nesrečni postanejo in umrjejo, preden so božje zapovedi spoznali; da je tedaj dobro, otroka v veri poučevati, in da se mora z vsemi sredstvi na to delovati, da se otrok reši. On poreče, da je siljenje k pouku potrebno; učenje je učenje in ne zabava. — S tem človekom se še lahko govori, ali z ljudmi, ki služijo despotizmu in slobodi hkrati, to ni mogoče.

Ti ljudje so krivi današnjega posebnega stališča vseučilišč, za katerega treba tudi posebne umetnosti, prebrisanosti in diplomatiške navihanosti, pri čemer se ne ve, kdo drugega goljufa: učenci goljufajo starše in učitelje, učitelji goljufajo starše, učence in vlado, itd., v vseh le zmožnih prikaznih, v kombinacijah in variacijah. In potem nas hočejo še prepričati, da to mora tako biti, pravijo nam: „Vi niste veščak, ne vtikajte vašega nosu v našo stvar; tukaj je treba posebnega znanja in posebne umetnosti, to je zgod-

vinski razvoj.“ In vendar se stvar tako prosta predstavlja; eni hočejo učiti, in drugi se hočejo učiti. Naj prvi le poučujejo, v kolikor razumejo in drugi se naj le učijo, v kolikor imajo veselje.

Spominjam se, kako sem za časa vseučiliškega projekta Kostoromarovskega zagovarjal načrt nasproti nekemu profesorju. No, s kako resnobo, skrivnostjo, mi je zašepetal na uho: „Veste li pravzaprav, kaj ta projekt pomeni? To ni projekt za novo vseučilišče, ampak je za uničenje vseh vseučilišč.“ Pri teh besedah me je z nekakim strahom pogledal. „To bi ja zelo lepo bilo“, odgovoril sem jaz, „ker vsa naša vseučilišča niso ničesar vredna.“ Profesorju se potem ni več ljubilo, razgovarjati se z menoj, čeravno mi ni mogel dokazati, česar tudi noben človek dokazati ne more, da so vseučilišča dobra.

Mi vsi smo možje, tedaj tudi profesorji. Noben delavec ne bo rekel, da se mora razdjeti fabrika, v kateri si svoj kruh služi, in sicer ne zato, ker je o tem premišljeval, ampak ker nehote tako čuti, da tako mora biti. Gospodje, ki se bojijo za večjo prostost vseučilišč, spominjajo na moža, ki v svoji sobi izredi slavčke in ko se prepriča, da slavčki potrebujejo prostosti, jih na niti privezane pusti zleteti — na prosto; potem se pa čudi, da privezani slavčki ne morejo vzleteti, da si noge polomijo in poginejo.

Še nikdo ni mislil, da bi uredil vseučilišče z ozirom na ljudske potrebe. To pa tudi ni bilo mogoče, — so in ostanejo neznane ljudske potrebe. Pač pa so vseučilišča bila ustanovljena za vladno in potrebo višjih družabnih krogov; le za vseučilišča je urejena cela pripravljalna vrstva in lestva drugih učnih zavodov, ki nimajo ničesar opraviti z ljudskimi potrebami. Vlada je potrebovala svoje uradnike, zdravnike, juriste, učitelje; za njih zgojitev so se ustanovila vseučilišča. Sedaj ravno višji družabni krogi potrebujejo liberalcev po določenem kroju, in ti se naj izobrazujejo tudi na vseučiliščih. Škoda je pa ta, da ljudstvo takih liberalcev ne potrebuje.

(Dalje.)

Odpustnica in odhodnica.

Konferenčni referat. Spisal Anton Leban, nadučitelj v Komenu.

I. Pomen in važnost odpustnice. Zakonita dolžnost hoditi v ljudsko šolo se začneja s končanim šestim in konča po dovršenem štirinajstem letu starosti. (Drž. š. zakon § 21.) — Otrok sme izstopiti iz šole, oziroma biti izšolan, ako si je prisvojil najpotrebnejše znanje iz najmenitnejših šolskih predmetov, to je: iz veronauka, čitanja, pisanja in računstva. (Drž. š. z. § 21.) — Iz „Šolske matice“ se sme izbrisati šele tedaj, ako ima otrok „Odpustnico“ v svoji posesti. (Instrukcija c. kr. okrajn. šol. sveta od

8. januarja 1908, št. 58.) — Tega so oproščeni oni otroci, ki obiskujejo višje šole, ali pa duševni in telesni slabiči, ki se radi teh napak ne morejo udeležiti šolskega pouka. (§ 26, š. in uč. reda.)

Iz tega je razvidno, da je „Odpustnica“ velevažna listina v šolskem ustroju. — Brez „Odpustnice“ ne more otrok nikamor. Deček ne more iti v mesto se učiti rokodelstva, ker ga gospodar ne sprejme brez „Delavskih bukvic“, ki pa jih nobeno županstvo ne sme spisati, ako se mu ne predloži „Odpustnice“. Baš tako se godi deklicam, ako hočejo iti služiti za pestunjo, dekle itd. v mesto.

II. Določitev redov od strani učiteljstva na eno- in večrazrednicah. Po dovršeni šolski dolžnosti izroči šolski voditelj „Odpustnico“ otroku. V „Odpustnico“ vpiši rede, ki jih je otrok imel v „Razrednici“*) ob koncu šolskega leta. Ako je otrok obiskoval nadaljevalni tečaj in mu ob koncu šolskega leta izročiš „Odpustnico“, vpiši mu v to rede iz predmetov nadaljevalnega tečaja; druge rede — iz šestega šolskega leta — odpiši iz dotične „Razrednice“. Ako izvršiš izšolanje med šolskim letom (po končanem 14. letu in na utemeljeno prošnjo roditeljev), vpiši v „Odpustnico“ one rede, ki jih je imel otrok v „Razrednici“ ob zadnji klasifikaciji, odnosno četrletju. Merodajne so zadnje tri klasifikacije. Na enorazrednici določi rede učitelj-voditelj za vse predpisane predmete; za verstvo veroučitelj in za ročna dela učiteljica ročnih del. Za „nравnost“ in „marljivost“ pa vsi trije skupaj sporazumno. — Na večrazrednicah določi rede domača učiteljska konferenca in to običajno po predlogu razrednika(ce).

III. Kam vpiši določene rede? Določene rede vpiši v „Razrednico“ in iz te v „Odpustnico“ ter v „Glavni katalog“ (min. odredba od 22. junija 1885, št. 1857.).

IV. Spisanje in podpisanje „Odpustnic“. Odpustnice spisuje razrednik(ca) in podpisuje jih vse učiteljstvo, ki poučuje v dotičnem razredu. Podpiše se tudi šolski voditelj in pritisne na levi strani svojega podpisa pečat šole.

V. Kdo dobi „Odpustnico“ in kdaj? Šolska dolžnost traja do končanega 14. leta (§ 21. š. z.) — Izšolanje z „Odpustnico“ smeš izvršiti takrat, ko je otrok dosegel predpisano učno svrho v najmenitnejših šolskih predmetih, t. j. v verstvu, čitanju, pisanju in računstvu. (§ 24. drž. š. z. in § 95 — al. 2 — inštrukcije c. kr. dež. š. sveta z dne 30. avgusta 1906, štev. 904 G. S.) To doseže otrok navadno, ako je uspešno dovršil šesto šolsko leto. Otroku lahko izročiš „Odpustnico“, ako je končal 14. leto starosti in je dosegel učno svrho iz omenjenih glavnih predmetov. — „Odpustnico“ smeš izročiti koncem šolskega leta, izredno tudi med šolskim letom, ako

*) Tukaj je opomniti, da ima pisec tega članka pred očmi večinoma le Primorsko in na to deželo se nanašajoče predpise.

roditelji iz tehtnih razlogov za to prosijo. „Odpustnico“ dobe koncem šolskega leta tudi oni otroci, ki so z uspehom dovršili šesto šolsko leto, a niso dovršili 14. leto starosti (§ 95. u. r.), a dosežejo to starost do novega leta, odnosno v prvi polovici bodočega šolskega leta. — Takim otrokom pa mora izšolanje dovoliti c. kr. okrajni šolski svet. (Drž. š. z. § 21.)

V takih slučajih mora šolski voditelj v „Odpustnico“ beležiti datum in število odloka dovoljenja c. kr. okr. šolskega sveta. Enako mora šolski voditelj to vpisati v rubriki „Opomnja“ v „Šolski matici“ (pri izbrisu), v „Razrednici“ in v „Glavnem katalogu.“

VI. Izjeme v tem. Otroci, ki ne dobe „Odpustnice“, morajo čez 14. leto obiskovati šolo (§ 95 š. u. r.). — Ako niso roditelji s tem zadovoljni, imajo pravico glede izšolanja zahtevati od c. kr. okr. šolskega sveta preizkušnjo teh otrok (§ 14. š. u. r.).

VII. Pomen „Odhodnic“. Otroci, ki so duševni in telesni slabiči in od kojih ni pričakovati, da dosežejo učno svrhu, dobe po dovršenem 14. letu starosti „Odhodnico“. — V „Odhodnici“ moraš citirati merodajni paragraf š. in uč. reda § 100.

Ta svedočba se pa izda na željo roditeljev po končanem 14. letu. Tudi „Odhodnica“ odveže otroka šolske dolžnosti, a iz nje se ne razvidi napredek dotičnega otroka, ampak samo njegovo нравno vedenje in čas šolskega obiskovanja.

VIII. Kdo dobi „Odhodnico“? Ker dobe „Odhodnico“ navadno duševni slabiči, ki ne morejo doseči učne svrhe, je potrebno, da se v „Odhodnici“ to označi. Omeni v njej, kakšno je bilo нравno vedenje dotičnega otroka in citiraj odlok izšolanja c. kr. okr. šolskega sveta. Drugi redi se ne vpišejo.

IX. Kdaj se dobi „Odhodnica“? Otrok dobi „Odhodnico“ koncem šolskega leta, ali na željo staršev tudi med šolskim letom, po dovršenem 14. letu starosti, a to vedno z dovoljenjem c. kr. okr. šolskega sveta.

X. Opis in podpis iste. „Odhodnica“ obsegaj: 1. Ime in priimek otroka. 2. Rojstne date. 3. Rojstni kraj in deželo. 4. Katerega razreda učenec(ka) je dotični otrok. 5. Koliko časa je obiskoval šolo. 6. Kako se je vedel. 7. Zakaj se mu da to svedočbo. 8. Datum. 9. Podpis šolskega voditelja. 10. Pritisnjen pečat šole. 11. Ako se je izvršilo izšolanje med šolskim letom, vsled dovoljenja c. kr. okr. šolskega sveta, dostavi se še klavzulo: „... in to vsled odloka c. kr. okr. šolskega sveta z dne ... št. ...“

„Odhodnico“ podpiše šolski voditelj in pritisne na levi strani svojega podpisa šolski pečat. Odpust iz šole beleži v „Šolsko matico“, „Razrednico“ in v „Glavni katalog“.

Radi enotnosti in enakega postopanja učiteljstva pri izdajanju „Odpustnic“ in „Odhodnic“ predlagam sledeče točke v uvaževanje:

1. Učiteljstvo se drži stanovitno in dosledno šolskega zakona, ki pravi, da traja šolska dolžnost od 6. do 14. leta.

2. „Odpustnico“ izroči otroku ob koncu šolskega leta, ako je dovršil 14. leto starosti in je z uspehom dovršil šesto leto, t. j. dosegel učno svrhu in uspeval vsaj v glavnih predmetih (verstvo, čitanje, pisanje, računstvo) dovoljnih uspehov, t. j. redov.

3. Med šolskim letom smeš takega otroka izpustiti samo tedaj, ako njegovi roditelji iz važnih razlogov za to prosijo. Na enorazrednicah se pomenita učitelj-voditelj z veroučiteljem glede redov iz nravnosti in marljivosti. Na večrazrednicah pa odloči glede izšolanja in redov domača učiteljska konferenca.

4. Vsi otroci, ki so sicer že končali 14. leto, a niso bili izšolani, morajo še dalje obiskovati šolo.

5. „Odhodnico“ izroči otroku (duševnemu ali telesnemu slabiču), ki je dovršil 14. leto starosti, če ni upanja, da doseže učne svrhe, koje določuje šolski zakon, ako bi tudi še dalje obiskoval šolo. — To pa stori samo na prošnjo roditeljev in sporazumno z učiteljstvom.

6. „Odhodnico“ pa izroči v takem slučaju — po dovoljenju c. kr. okr. šolskega sveta — po končanem 14. letu starosti.

7. Predčasno (pred 14. letom) smeš otroka izpustiti z „Odpustnico“ samo z dovoljenjem c. kr. okr. šolskega sveta in v svedočbi moraš dostaviti datum in število tega dovoljenja.

8. Telesno jako razvite, a še ne 14letne otroke, ne smeš izšolati, ker velikost ni še dokaz sposobnosti. Tudi deklice, ki še niso dovršile 14. leto — četudi so spolno zrele (geschlechtsreif) — ne smeš izšolati (minist. odlok z dne 24. januarja 1882, št. 1882.).

9. Otroke, ki pridobe „Odpustnice“, izbriši iz „Šolske matice“. Baš tako izbriši one otroke iz „Šolske matice“, koji so dosegli „Odhodnico“ potom § 100 šols. in učnega reda.

10. Otroke, ki obiskujejo kako višjo ali obrtno, meščansko, kmetijsko ali drugo šolo, ali ki so radi kake bolezni ali duševne napake oproščeni hoditi v šolo, izbriši iz „Šolske Matice“ potem, ko so dovršili 14. leto starosti. (§ 29 š. in uč. reda.)

11. Vse otroke, ki niso izbrisani iz „Šolske matice“, sili v šolo. — Pazi osobito na šolsko obveznost tistih otrok, ki niso izbrisani zaraditega, ker se jim je odrekla „Odpustnica“. (§ 30 š. in u. reda.)

12. Otroke onih roditeljev, ki izvršujejo kako potovalno opravilo, ne smeš v šoli obvezni starosti izšolati, češ, da so jih starši s seboj vzeli na potovanje. (§ 20 drž. š. z. in § 31 š. in uč. reda.) Proti staršem (ali namestnikom), ki kršijo ta zakon postopaj tako, kakor v primerih šolskih zamud.

13. Ako pride inozemec stanovat v tvoj okoliš (občino), ravnati moraš z njim — glede šolske obveznosti — kakor z domačim otrokom. (§ 32 š. in uč. reda.)

14. Otroci, ki se poučujejo doma ali v kaki zasebni šoli brez pravice javnosti, morajo, dopolnivši svojo šoli obvezno starost, opraviti ustmeno preizkušnjo na javni ljudski šoli s pravico javnosti, ki je pooblaščená vršiti take preizkušnje (§ 208 ukaza ministra za bogočastje in nauk z dne 29. septembra 1905). Po izpitu izroči šolski voditelj takemu otroku „Odpustnico“ in vpiši rede v „Glavni katalog“ ter ga izbriši iz „Šolske matice“.

15. Vsak voditelj naj otroke šolske dolžnosti, ki se selijo, takoj po odhodu naznani dotičnemu šolskemu vodstvu, privivši šolsko izvestje in naznanivši potrebne date, da jih všola.

16. V tem slučaju morajo otroci v šoli razredniku tako priselitev naznaniti, da on (razrednik) potrebno ukrene pri šolskemu voditelju.

17. Ako dotični otrok (ali njegovi roditelji — namestniki) to ne stori, naj razrednik nadalje beleži šolske zamude in jih smatra za neopravičene.

18. Selečemu otroku odvzemi knjige za vboge, ako je imel take izposojene.

19. Vsako preselitev beleži v „Razrednici“ in „Šolski matici“. Zapiši v rubriko za opomnje: kam in kdaj je šel? Ako se vrne, vpiši v baš isto rubriko: kdaj se je vrnil. — Točnemu spisovanju „Šolske matice“ posvečuj posebno pozornost. (§ 20—25, 31, 32 inštrukcije c. kr. dež. šols. sveta z dne 20. avgusta 1906, št. 904, G. S.)

20. Ako se seli šolodolžni otrok v Trst ali tržaško okolico, javi to našemu c. kr. okr. šols. svetu v Sežano, odnosno tudi dotičnemu šolskemu vodstvu v tržaški okolici. Tudi tako selitev beleži v „Šolsko matico“ in „Razrednico“.

21. Ako otrok izgubi „Odpustnico“ ali „Odhodnico“ in pride po duplikat, zahtevaj postavni kolek 2 K za prepis. (§ 102 š. in u. r.)

22. Ako je bil otrok oproščen pouka v kakem obveznem predmetu, tako moraš postopati v smislu § 208 š. in uč. reda.

23. Ako se otrok z roditelji preseli v teku šolskega leta v drug političen okraj, izroči mu dotično šolsko izvestje in javi prilično to selitev in dokaj potrebne podatke dotičnemu šolskemu vodstvu, da ga takoj všola. Obenem izbriši ga iz „Šolske matice.“

24. Rede v „Odpustnico“ piši vedno z besedami, n. pr. prav dobro za 1, dobro za 2 — itd. Drži se načrta ob klasifikaciji, da red „komaj zadosten“ (4), je še prvi red. (Inštrukcija c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 8. januarja 1908, št. 58.)

25. Drži se vestno vseh teh označenih točk. Ako bodeš tako postopal, dosegel bodeš v svoji občini prav dober šolski obisk. Bodi gotov, da ne

bode v tvoji šolski občini otroka šolske starosti, ki bi ne pohajal v šolo. — S tem si zadostil šolskemu zakonu; zadostil si svojemu svetemu poklicu in imaš dobro zavest, da si storil, »kar veleva ti stan«. (S. Gregorčič.) V veliko svojo zadovoljnost bodeš doznal, da ne bode v občini sčasoma nobenega analfabeta več in da bode polagoma prodirala potrebna omika in naobraženost tudi v najnižje sloje našega naroda. — S takim postopanjem postal bode naš narod omikan in sposoben narod; on bode napreden narod.

Končno pripomnim, da naj šolski voditelj pri razdeljenju »Odpustnic« mladino primerno pouči, kako naj se po izšolanju vede. Dečke naj opozarja na voljen poklic. Baš tako tudi deklice. Naj jih opozarja, da je dobra knjiga najboljši učitelj in prijatelj človeški. Naj tedaj pridno čitajo in si izposojujejo knjige iz knjižnice ter se tako nadalje naobrazujejo. Poklic, ki si ga izvole naj zvesto in vztrajno izvršujejo. Kot mladeniči naj bodo v svoji stroki pošteni, kajti sleparija tira človeka v propad. Mladina naj bode štedljiva in varčna, da si že v mladosti česa prihrani za stare zobe. — To, kar mladina pridobi, naj dobro varuje in hrani, da ne izgubi. Da je glede tega brez skrbi, shrani naj denar v hranilnice. — Ob nedeljah in praznikih naj se mladina ne klati po gostilnah in plesiščih. Tam se denar po nepotrebem zapravlja. Tam se vrše prepiri in tepeži, slišijo se kletvine in vidi se marsikaj slabega. Ako bode mladina poslušala nauke učiteljstva in te dosledno izvajala, bode s tem sama sebi koristila. Dečki bodo dobri mladeniči in možje; deklice dobre mladenke in žene. Koristili bodo največ svoji domovini; postali bodo dobri gospodarji in gospodinje kakor jih narod potrebuje.

Književno poročilo.

Ocena.

„Pädagogisches Jahrbuch 1908“ imenuje se knjiga, ki jo je izdalo dunajsko pedagoško društvo po svojem redigentu Teodoru Steiskal. Založila je ta 31. zvezek, ki broji 200 strani, tvrdka Pichlerjeva na Dunaju, V. Margaretenplatz 2. Cena 3 K. — Knjiga je jako zanimiva, in ima to-le lepo, imenitno vsebino: Predgovor. Potem predavanja in referate: I. „Unterrichten wir praktisch?“ Spisal Karel Saldowa. II. „Ein Beitrag zur Organisation des Schulwesens in Österreich (mit Rücksicht auf die Mittelschulreform)“. Spisal Josef Schamanek. III. „Psychologische Gedächtnistypen“ od vseučilišnega profesorja dr. Adolfa Stöhr. — IV. „Kindergarten und Schule.“ Spisal Maks Fischer. V. „Über die Erziehung des Willens in der Schule (Pestalozzi-Feier).“ Spisal c. kr. vladni svetnik prof. dr. V. Jerusalem. VII. Referati: 1) „Die neuen Normallehrpläne für Bürgerschulen (humanistischer Teil).“ Spisal L. Scheuch. — 2) Die neuen Normallehrpläne für Bürgerschulen

(Naturgeschichte und Naturlehre). Od Em. Saxl. — 3) Die neuen Normallehrpläne für Bürgerschulen) Rechnen, Geometrie und geom. Zeichnen, Freihandzeichnen und Gesang). Od I. Gruber. 4) Dr. W. A. Lays Führer durch den Rechenunterricht der Unterstufe. Od K. C. Rothe. 5) Veranschaulichung der Beleuchtungsverhältnisse auf unserer Erde an einem neuartigen Globus. Od J. G. Rothaug. 6) Dr. M. Hoerfarter Stadtpfarrer von Kufstein. Od J. Deisinger. 7) Die Selbstherstellung einer optischen Scheibe. Od J. Deisinger. 8) „Ein Wort für den Allgemeinen Deutschen Sprachverein. Od prof. A. Stangl. 9) Wandtafeln für den mineralogischen und chem. Unterricht. Od prof. A. Arche.

Potem sledi: Anhang, ki obstoji iz: I. Thesen zu pädagogischen Themen. Nabral T. Steiskal. II. Zur Schulchronik. Sestavil T. Steiskal. III. Das Pädagogische Vereinswesen in Österreich. Sestavil T. Steiskal. IV. Lehrerbibliothek. Sestavil dr. J. Kraus in T. Steiskal. V. Mitarbeiterverzeichnis. VI. Mitgliederverzeichnis. Končno Ankündigungen in 7 Abbildungen und 1 Tabelle.

Vsi ti spisi in članki so za učiteljstvo zelo zanimivi in vredni, da se čitajo. Posebno važen je za ljudskošolsko učiteljstvo članek „Kindergarten und Schule“, ki ga je spisal Maks Fischer. Znano je, da je mnogo avstrijskega učiteljstva nasprotno otroškimi vrtcem. Temu se ne čudimo, zakaj tudi Diesterweg je bil nasproten tej osnovi, dokler se ni prepričal pri Fröblu o dobrem učinku šolskega otroškega vrtca. Diesterweg je namreč l. 1849. prišel v kopelj v Liebenstein, kjer se je baš nahajal Fröbel z otročjo jato. — Gostje v kopelji so povedali Diesterwegu o nekem „norcu“, ki se od ranega jutra do poznega večera igra z otroci. — In glej! Diesterweg je obiskal starega „norca“ Fröbla; spoznal ga je temeljito in preučil njegovo delovanje. Od istega časa sta bila neločljiva. Gostje niso odslej več govorili o enem „norcu“, ampak o dveh, kajti imenovali niso več Fröbla in Diesterwega po imenu, ampak „Eisele“ in „Beisele“. Diesterweg je hotel tri tedne ostati v Liebensteinu v kopelji, a spoznavši Fröblovo delovanje kot pravo, bival je tam tri mesece, da se je temeljito poučil v odgojni metodi šol. otroških vrtcev. — Diesterweg je bil potem vnet apostol Fröblav in je na vse načine širil idejo otroških vrtcev.

Prav važni so referati te knjige. Učitelj, ki ima veselje do čtiva, ne bode dal knjige iz rok, dokler ni teh referatov do dobrega pretuhtal. — Posebno važne so v „Anhang“ teze k referatom. Tudi podatki „Zur Schulchronik“ so jako interesantni. — V predalu za „Pädag. Vereinswesen in Österreich“ — omenja pisatelj T. Steiskal tudi deželno učiteljsko društvo za Goriško-Gradiščansko. Omenja, da je sedež društva v Ajdovščini (sedaj v Solkanu). Udov ima: 168 učiteljev in 86 učiteljic. Predsednik je Fr. Bajt, nadučitelj v Solkanu. Omenja pitanja, sklepe in delovanje društva. N. pr. Zahteve 35 letnega učiteljevanja, vštevanje stanarine v pokojnino, razširjenje šol, povišanje remuneracij za poučevanje v neobligatnih predmetih, podpiranje udov, zahteva v prošnji na dež. šol. svet dva zastopnika ljudskega šolstva v dež. šol. svet i. t. d. — V predalu „Lehrerbibliothek“ navaja veliko število najnovejših pedagoških, metodičnih jezikoslovnih, realističnih in drugih knjig in časopisov v nabavo. Priporočam ta predal knjig našim okr. učiteljskim knjižnicam v uvaževanje. Iz predala „Mitarbeiterverzeichnis“

pa spoznamo, da so sotrudniki „Pädagogisches Jahrbuch-a“ odlični šolniki. Knjigo najtopleje priporočamo učiteljstvu. Anton Leban, Komen.

Zbirka prostih spisnih nalog učencev krškega in litijskega okraja. Uredil Ivan Magerl, strokovni učitelj na meščanski šoli v Krškem. Cena 1 K. Str. 88. 4°. Natisnila „Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1909. Malo je knjig, ki bi jih rabilo učiteljstvo tako lahko, kakor bode rabilo ravnokar omenjeno knjigo. Rabilo pa je ne bode s pridom samo kranjsko učiteljstvo, temveč s pridom jo bode rabilo lahko vse slovensko učiteljstvo. Z ozirom na ravnokar povedano je ne moremo dovolj toplo priporočiti. In kdo jo je napisal? Da bi ne vel iz nalog res oni pristni otroški izraz, bi človek menil, da jo je sestavil pedagog umetnik. G. uredniku na izborni razpredelitvi čestitamo!... Nečesa pogrešamo. Navodila!... Po našem mnenju je navodilo takim in podobnim knjigam le v korist. Res je, da se je g. urednik navodila dotaknil s sledečim stavkom: „Prebrati vam hočem spis nekega učenca v J.“, res je pa tudi, da je to premalo. Ali ne? — Toda: „Kolikor glav, toliko misli!... Knjiga bode dosegla tudi brez navodila zaželjeni smoter. Saj kogar ne bodo ogrevale srčkane naloge za prosto spisje, ta ni učitelj pedagog!... Ne moremo si kaj, da bi ob lepem delcu ne čestitali tudi učiteljstvu krškega in litijskega okraja in c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku g. Ljudevitu Stiasnemu, pod katerega spretnim vodstvom se šolstvo v krškem in litijskim okraju razvija tako lepo, kakor nam priča zgoraj omenjena knjiga. Z ozirom na risarske spisne naloge, kakor tudi z ozirom na spisne naloge po slikah, smo z g. urednikom povsem enakih misli. Že pred leti smo delali poizkuse na oba načina in dosegli smo več, nego smo se nadejali. Ob koncu si ne moremo kaj, da bi z ozirom na tisk in jasne slike, ki so kaj primerno izbrane, ne pohvalili tudi „Učiteljske tiskarne“. Sploh opazujemo, da prihajajo iz ravnokar omenjene tiskarne kaj okusna dela in to tako z ozirom na tisk, kakor tudi z ozirom na papir in obliko. Tiskarno priporočamo vsem onim, ki si žele okusnih del v vsakem oziru. J. P. D.

Novosti.

Freie Kinderaufsätze. Max Troll. Langensalza, Hermann Beyer & Söhne 1908.

Zbirka spisnih nalog, katere so izvedle učenke dekliške meščanske šole. Druge zbirke kažejo samo uspeh pouka na nižji in srednji stopnji. Izdajatelj si je torej stavil nalogo, objaviti tudi izdelke višje stopnje. Učenci morajo snov svojim spisom kolikortoliko sami iskati. Dobro pa je, če učitelj ve, kaj se je drugod v tem oziru doseglo. Knjiga bo učitelju višje stopnje dober vodnik. Vsebina je jako obširna ter se ozira na vse dogodke in dožitke vsakdanjega življenja.

Kot uvod imamo nekaj metodičnih opazk. Vsebina pa je razvrščena tako-le: A. Doma. B. Dvorišče in vrt. C. V šoli. D. Pri tujih ljudeh. E. Različni poseti. F. Na cesti. G. Ob ribniku, v gozdu, na polju in travniku. H. Razni prazniki. I. Povestice. (Sestavili učenci.)

Časopisa za zgodovino in narodopisje, ki ga izdaja zgodovinsko društvo v Mariboru in urejuje prof. Anton Kaspret, je izšel nov snopič (3. in 4. obenem) z naslednjo vsebino: I. Razprave: Glonar J. A.: Literarni odnošaji med štajerskimi Slovenci in Nemci. Gruden dr. Jos.: Samostan Stu-

denice v protestantski dobi. Kaspert Anton prof.: Navodilo kranjskima poslancema škofu T. Hrenu in Herbartu Turjaškemu za obč. deželni zbor v Lincu. II. Mala izvestja: K. F.: Izkopavanje v Središču. Stegenšek Avg., dr.: Nagrobni verzi v konjiški dekaniji. III. Književna poročila: Murko Mat. dr.: Geschichte der älteren südslawischen Literaturen. Dr. Fr. Arnejc. Jahrbuch für Altertumskunde. IV. Društvena poročila. V. Imenik društvnikov.

Domače ognjišče. List za starše in vzgojevalce slovenske mladine je nastopilo svoj 3. letnik. 1. številka ima to-le vsebino: 1. O domači kazni. (Dr. J. Bezjak). 2. Domači zdravnik. Hiperplazija žrelne bezgavke (dr. Dem. Bleiweis-Trsteniški). 3. Slike iz vzgoje. Pri stricu zdravniku na deželi. 4. Listek. Potres v Italiji. (Prof. dr. P. Grošelj) 5. Dopisi. 6. Drobline. — „Domače ognjišče“ izhaja zadnjo soboto vsakega meseca in velja vse leto 2 K 50 h. — Tovariši in tovarišice! skrbite, da se ta izboren list v nobeni obitelji ne pogreša!

Zvonček, list s podobami za slovensko mladino, se nam predstavlja v X. letniku v novi zunanji opremi, ki je kaj okusna. Vsebina 1. številke je ta-le: 1. Gojila cvetice bom tri. Fran Silvester. Pesem. 2. Kaj nam je pripovedoval naš dedek. A. Pesek. Povest. 3. Zimsko veselje. Podoba v barvotisku. 4. Lokavi volk. Mihael Levstik. Basen. 5. Dva potnika. Sorin. Povest. 6. Basni. Borisov. Basni. 7. Janko z nožem se igra. Janku vroča kri curlja. Podobi v barvotisku. 8. Premodre glave. Silvester K. Narodna smešnica. 9. Vztrajna trma. Ivo Trošt. Povest. 10. Solnce. Fran Žgur. Pesem s podobo v barvotisku. 11. Jankove zgone in nezgone. Borisov. Povest. 12. Toni. Jos. Vandot. Pesem s podobo. 13. Pouk in zabava: Novoletno voščilo. Fr. Rojec. — Največji zvon na Nemškem — Pivo iz riža. — Slika iz 20.000 pisemskih znamk. — Ob razvitju šolske zastave. F. Marolt. 14. V deseto leto! Uredništvo in upravištvo pravi med drugimi: „Kar smo poudarjali doslej vsako leto, to ponavljamo tudi danes: Naj ne bo slovenske šole in slovenske rodovine, ki bi ne imela „Zvončka“! Delajmo z „Zvončkom“ za blaginjo slovenske mladine!“ Temu pozivu se pridružujemo iz dna srca i mi ter želimo našemu najboljšemu mladinskemu listu, da se mu število naročnikov najmanj podvoji.

Desetgodišnjica „Slov. učitelja“. V hrvatski „krščanski školi“ sestavil je velemarljivi veroučitelj g. Ferdo Heffler kronologičen seznamek katehitičnih razprav v „Slovenskem učitelju“. Da se s slovenskimi razpravami seznanijo tudi bratje Hrvati je g. pisatelj izdal svoje članke v posebni brošurici z imenom: Desetgodišnjica „Slov. učitelja“. Vrlemu hrvatskemu strokovnjaku so dolžni hvale tudi slovenski kolegi. Temeljitega metodiškega znanja naj si prilasti sleherni katehet, da bo delo imelo uspeha. G. profesorju Hefflerju pa želimo čvrstih moči v prospah dobre šole. P. K. Z.

Prošnja.

Moje delce „Domovinska dežela Štajerska“ se je tekom dveh in pol let po spodnještajerskih šolah tako razširilo, da bom moral v kratkem prirediti drugo izdajo. Ker bi pa rad videl, da bi knjižica v vsakem oziru ustrezala svojemu namenu, prosim cenjene tovariše in tovarišice, ki jo rabijo pri pouku, da me opozorijo na morebitne stvarne nedostatke, in mi sploh naznajo svoje želje, kako naj bi delce popolnil in izboljšal.

Razširiti nameravam zlasti učno snov o slovenskem delu štajerske dežele in pridejati poseben zemljevidni obrisek Spodnjega Štajerja, ker menim, da če bodo učenci svojo ožjo domovino dobro poznali, jo bodo pozneje, ko odrastejo, ljubili in imeli korist od tega tudi v gospodarskem oziru.

J. Mešiček, nadučitelj.

Razgled.

Listek.

* **Zgodovinski podatki o potresih.** Zadnji potres na Siciliji in v Kalabriji spada med največje, kar jih je bilo do danes. Največji potresi, za katere ve zgodovina, so bili: potres leta 70 po Kr. rojstvu, povodom izbruha Vezuva, ki je razdejal mesta Herculanium, Pompeji in Stabije; potresi leta 19. in 526. po Kr., ko je v deželah ob Srednjem morju vsakikrat poginilo po 120.000 ljudi; potres 18. decembra 1631, ki je ubil v Neapolju 3000 ljudi; leta 1692 je razdejal potres Port Royal na otoku Jamaika in ubil 3000 ljudi; leta 1693. je razdejal potres na Siciliji 54 mest, med njimi Katanijo, uničil je 300 vasi in ubil 60.000 ljudi; leta 1724. razdejal je potres v Južni Ameriki Limo in Calao in pokopal pod razvalinami 18.000 ljudi. Potres v Lizboni 1. novembra 1755 se je čutil preko dvanajstega dela vse zemeljske krogle, razdejal je Lizbono in uničil 60.000 ljudi; potres v Kalabriji 5. februarja 1783 je razdejal mnogo mest in vasi. Vsled potresa v Rto bambi dne 4. februarja 1797 sta zlasti trpeli republiki Ekvador in Peru, ubitih je bilo pa 40.000 ljudi. Potres v Caracasu 26. marca 1812 je uničil nad 20.000 ljudi, 11. januarja 1839 je bil razdejan po potresu na Martiniku Fort de Fromen, a poginilo je 700 ljudi; 13. avgusta 1867 je potres upostošil Ariko, Ilik, Takuk in druga mesta v Peru in Ekvadorju. Ubitih je bilo okolo 70.000 ljudi, uničenega imetka v vrednosti 1200 mil. kron. Potres na otoku Hijo 3. aprila 1880 je razdejal 14.000 hiš in ubil 3541 ljudi; potres 27. avgusta 1883 in naval morskih valov, ki je sledil izbruhu Krakatarja, je razdejal mesto Andšar na Javi in ubil 35.000 ljudi; potres na Iskiji (blizu Napolja) 28. julija 1883 je uničil Casamicolo in 2400 ljudi; potres v Overi Mino v srednje Japonski dne 28. oktobra 1891 je upostošil nad 200.000 hiš in ubil 7000 ljudi; vsled potresa na severni obali japonskega otoka Nipona 15. junija 1896 je propalo 27.000 ljudi; potres mes. februarja 1902 je razdejal Šemaho na Kavkazu in ubil 4000 ljudi. Dne 18. aprila 1902 je potres upostošil republiko Guatemalo, razdejal mnogo mest in ubil veliko število ljudi; potres združen z izbruhom Mont Pelea dne 18. maja 1902 je uničil St. Martinik in 20.000 ljudi. Meseca septembra 1905 je potres v Kalabriji razdejal Palmi in mnoga druga mesta. V živem spominu je še potresna nesreča, ki je zadel Valparaizo in St. Francisko. Zadnji potres na Siciliji in v Kalabriji je uničil okolo 160.000 ljudi.

* **Tokio**, glavno mesto Japonske ima po najnovejši statistiki 1,587.004 prebivalce, ki so razdeljeni v 361.428 rodovin.

* **Potnih žlez** se nahaja v človeškem telesu do 2 milijona, človeški možgani se skladajo iz približno 600 milijonov celic.

* **Med 600 mladimi kaznjenci** je našel dr. Reinsberg 490, kojih roditelji so bili pijanci.

* **Na Ruskem** se rodi letno povprečno 4,465.990 otrok, od kojih do petih let umrje 3,055.000, torej celih 68%. Na Nemškem umrje v tej dobi dečkov 35%, deklic 39%.

* **Za tuberkulozo** umrje v Čelih letno 22.000 oseb, v Pragi sami 1300. Največ ljudi za tuberkulozo v Evropi pa umira: na Hesenskem, Bavarskem, Češkem, Moravskem in Šleškem.

* **Razmeroma najštevilnejše obljudena je Anglija**, a vendar so gospodarske razmere nje prebivalstva v celoti najugodnejše. Ne preobljudenost, ampak nerazumno urejena družabnost je vzrok gospodarskega in socialnega zla, za čim trpi človeštvo.

* **Slavni učenjak Newton** je leta 1650. studiral in dostikrat ni imel kaj jesti; 200 let potem je kupil lord Shrewsbury zob tega učenjaka za 16.595 fr.

* **Pestalozzijeve pipe.** V Iverdonu so našli „knjigo posojil“ od M. Bežencenet-Hutter, kjer so vpisane tudi pipe, ki jih je pokupil slavni pedagog. Našlo se je, da je kupil Pestalozzi od 22. februarja 1822 do 3. aprila 1824 pri Bežencenet-Hutterju 24 porcelanastih, lesenih, glinastih pip, pip iz morske pene i. t. d. za 20 liber in 17 bacev. „Revue pédagogique“, iz katere prepisujemo tele zanimivosti, o katerih nam gospod ravnatelj Sch., naš učitelj pedagogike, ni ničesar pripovedoval, pristavlja: „Da! Oče Pestalozzi je kadil; kadil je mnogo in dobrega tobaka! Tudi čaše vina ni ravno odklanjal. Pravijo, da je imel veliko slabost, piti črno kavo. Z eno besedo, bil je človek, in vsakdo ve, da človek ne more živeti ob sami pedagogiki.“

Pedagoški paberki.

* **Antropometrija v šoli.** V zanimivem, dušeslovju posvečenem zborniku: „L'Année psychologique“ se poteguje A. Binet za vpeljavo antropometrije (merjava človeka) v ljudske šole. Binet že dolgo preiskuje pri šolarjih vse vidne telesne prikazni, katere veljajo kot fizikalni znaki za stopnjo inteligence. Potom meritve se določi natančno, če in koliko je otrok v razvoju telesa z ozirom na otroke iste starosti zaostal ali napredoval. Gre za vprašanje, dado se li iz tega izvesti sklepi na nadarjenost. Francozi namreč stavijo za anormalne in duševno zaostale otroke posebne šole. Zato se mora v vsakem slučaju določiti, katere otroke je sprejeti v te zavode. Binet je pri svojih poskusih prišel do sklepa, da anormalne deklice (nasproti anormalnim dečkom) povprečno nimajo manjšega obsega lobanje kakor normalne tovarišice, ampak obseg je dokaj večji. Vzroki še niso dognani. Glede velikosti ter teže telesa ni razlike med normalnimi in anormalnimi otroci.

* **Kaj čitajo francoski otroci.** François-Poncet piše v „Revue de psychologie sociale“, da čitajo francoski otroci najbolj bajke od bratov Grimmov, od Peraulta, od Andersena in povesti gospe de Ségur, romane Mayne-Keida, Fenimora Cooper in Julesa Verne. Pisec opozarja na pomen mladinske književnosti in zahteva, da se literarna in filozofska kritika bavi resneje s tem predmetom, ki je važnejši nego se misli in ki se je zanemarjal doslej preveč.

* **Badenska** glede šolstva ni več „vzorna dežela“, kakor še marsikdo misli. Zelo primanjkuje učiteljev. Postavno število otrok je le v 51% šol. Tretjina učiteljev ima poučevati 36 do 45 ur na teden. Vsak učitelj vodi predpoldanski in popoldanski razred. Ker pa bi se morale učiteljem učne ure posebej plačati, če jih ima več kakor 32 na teden, se v mnogih krajih sklopita oba razreda v enega.

* **Risanje.** Novodobno risanje ima tudi nalogo, vplivati blažilno na učenčev okus. Rišemo cvetice. Napravimo šopek cvetic! Kako različni so učinki z ozirom na obliko šopka, sestavo barv itd.

Kronika.

* **Za slovensko vseučilišče v Ljubljani.** S tem vprašanjem se je v zadnjem zasedanju obširno bavil kranjski dež. zbor. Glasovalo se je za vseučilišče v Ljubljani in za slovensko vseučilišče tam. Prvi predlog je bil sprejet soglasno, drugi s slovenskimi glasovi.

* **Za „Domače ognjišče“** je nabral tovariš Albert Poljšak, učitelj v Auberu, 40 naročnikov, tovariš Ant. Baša, učitelj v Kazljah pa je istotako prijavil upravništvu precejšnje število novih naročnikov. Tovarišema želimo prav mnogo posnemovalcev.

* **Sistemiziranje šolskega zdravnika.** Občinski svet ljubljanski je sklenil, da se sistemizira mesto šolskega zdravnika v 10. čin. razredu, in sicer takoj pričetkom prihodnjega šol. leta. Stroški za to so že stavljeni v proračun za l. 1909.

* **Nobelova nagrada določena Tolstemu.** Kakor se poroča iz Kristijanije, določila se je letošnja Nobelova mirovna nagrada Tolstemu.

* **Prvi doktorji živinozdravništva** so bili v soboto 6. t. m. promovirani na živinozdravniški visoki šoli na Dunaju. Pri promociji so bili navzoči zastopniki naučnega in poljedelskega ministrstva.

* **V Riu de Janeiro** se zgradi gledališče edino le za otroke. Vse, kar se bo v njem igralo, bo vzeto iz otroškega življenja ali kar se bo tega tikalo.

* **Obče ljudske šole in ljudske knjižnice.** Finsko, ki šteje po zadnjem ljudskem štetju 2,712.562 prebivalcev, ima 1874 ljudskih knjižnic in sicer 1566 finskih na deželi, 59 finskih v mestih, 221 švedskih na deželi, 15 švedskih v mestih, nadalje 7 finsko-švedskih na deželi in šest takih v mestih. Ne malo zaslug za to, da se je ljudsko književstvo popelo tako visoko, ima ljudskošolski red, ki pravi v §-u 122, da si mora vsaka iz državnih sredstev podpirana šola polagoma oskrbeti ljudsko knjižnico. Zaraditega vlada med ljudskimi šolami in ljudskimi knjižnicami naravnost presenetljivo in občudovanja vredno razmerje, kakor kaže sledeča statistika. Finsko ima 1561 finskih ljudskih šol in 1566 finskih ljudskih knjižnic, nadalje 295 švedskih ljud. šol in 221 švedskih ljud. knjižnic, finsko-švedskih (dvojezičnih) ljud. šol 17 in dvojezičnih ljud. knjižnic 7. Zanimivo je tudi razmerje med občinami in ljudskimi knjižnicami. 464 občin na Finskem, torej 99-10/100 vseh finskih občin ima ljudske knjižnice. — Nočemo primerjati teh števil z našim slovenskim ljudskim književništvom, ker bi bila primera jako žalostna za nas. Kako majhni so odstotki tistih slov. občin, ki vzdržujejo ljudske knjižnice, ali vsaj onih občin, v katerih se take nahajajo! In kakšno razmerje je med ljudskimi šolami in knjižnicami! Dosedaj so pri nas ustanovljala ljudske knjižnice večinoma le različna prosvetna društva, treba pa bo odslej misliti na to, kako bi se po možnosti pritegnile k temu delu tudi slov. občine in morda celo slov. ljudske šole. Pri nas sicer nimamo tako umestnega paragrafa, kakor ga imajo v finskem ljudskošolskem redu, kljub temu pa gotovo ne bi nasprotovalo namenom šol, ako bi se udeleževale pri ustanavljanju in vodstvu ljudskih knjižnic. Slovensko učiteljsvo in krajni šolski sveti naj bi o tem premišljevali!

„Omladina“.

* **Razvoj avstrijskega šolstva.** Leta 1818. je bilo v Avstriji 12.700 ljudskih javnih in privatnih šol, 18.980 učnih oseb, in sicer 16.750 učiteljev in 2230 učiteljic; v šolo je hodilo 1.425.000 otrok. Po zadnji statistiki ima pa Avstrija 20.442 šol (letos že okrog 20.700), in sicer 1360 deških, 1495 dekliških in 16.659 mešanih, 472 zasilnih, 274 ekspositur in 66 ekskurendnih šol. Na vsakih 30 let se pomnoži število šol za 40° /100, t. j. za 5575 šol. Na javnih in privatnih ljudskih šolah je 7844 enorazrednic, 5236 dvorazrednic, 2276 trirazrednic, 1550 štirirazrednic, 2145 petrazrednic, 398 šestrazrednic, 38 sedemrazrednic in 27 osemrazrednic. Nadaljevalnih tečajev, kakor obrtnih šol pod in nad 14 let starih se udeležuje dečkov in deklic okrog 161.057. Razrednih sob je v Avstriji na javnih ljudskih šolah 50.939, delavnih 626, risarskih dvoran 555, telovadnic 1650, javnih telovadnih prostorov 9878, fizikalnih sob 457 in kemičnih laboratorijev 58. Ročna dela se poučujejo na 14.676 šolah. Število šolo-dolžnih otrok znaša 3,823.817, in sicer deklic 1,933.570, dečkov 1,910.244. Število obiskujočih na javnih in privatnih ljudskih šolah je 3,329.783, in sicer 1,674.879 dečkov, 1,654.904 deklic. Učiteljske knjižnice so na 14.313 šolah, ki imajo 1,251.538 zvezkov, šolarske knjižnice so na 15.722 šolah, imajo 2,514,664 zvezkov. Moškega učnega osobja je 53.070, ženskih 36.510, skupno 89.580. V Avstriji je nad 60 let starih 995 moških moči, učiteljic pa 122. Več kot 40 službenih let ima 430 moških in 38 ženskih oseb.

* **Avstrijske tehnike** so imele l. 1907.—08. v zimskem semestru 9736, v letnem 9166 poslušalcev, izmed teh v zimskem semestru 567 in v letnem 447 izvanrednih. Od l. 1901. se je pomnožil poset tehnik skoro za 4000 poslušalcev. V zimskem semestru je bilo v občnem oddelku 1050, v stavbeno-inženirskem 4208, v kulturno-tehniškem 282, v pozemno-stavbenem 469, v strojniškem 2295 in v kemiškem 865 poslušalcev. Na nemški tehniki na Dunaju je bilo

2901 (2807) poslušalcev, na češki v Pragi 2541 (2449), na nemški v Pragi 1030 (941), na češki v Brnu 411 (309), na nemški 666 (680), v Lvovu 1494 (1301).

* **Šola za 1 učenca.** Kje? V Avstriji v Hermanovem mestecu na Češkem se vzdržuje javna šola za enega nemškega otroka! To je škandal! In toliko tisoč čeških otrok na Dunaju je brez šol.

* **Francoske šole v Egiptu.** Četudi se trudijo Angleži, da bi Egipt popolnoma britanizirali, se razvija francosko šolstvo v tej deželi zelo lepo. Sedaj je tamkaj 118 francoskih šol. V 102 šolah poučujejo kongregacionisti. Francoska vlada pa misli na laicizacijo tudi teh šol.

* **Ogrske učiteljice** uživajo popolnoma tiste pravice kakor učitelji, imajo isto plačo, pa tudi celibata nimajo. Na nekaterih konfesionalnih šolah pa je bil običaj, da so učiteljice pri nastopu službe podpisale nekak reverz, v katerem so se obvezale, da zapuste službo v slučaju, da se omože. Minister za uk je pred kratkim te reverze kot nezakonite razveljavil.

* **Šolski zdravniki na Rumunskem.** Mestni svet v Bukarešti je sprejel predlog ustanoviti 5 mest šolskih zdravnikov. Njih dolžnost bode pregledati vsa javna in privatna šolska poslopja, dognati zdravstveno stanje dijaštva in učiteljstva. Vsak učenec bode imel svojo zdravstveno polo. Siromašni otroci se bodo zastoj lečili. Za starše, učitelje in učence bodo šolski zdravniki prirejali predavanja iz higijene.

* **Pruski šovinizem.** Pruski uradi skrbno pazijo, da se nobeno dete ne izgubi nemškemu narodu. Prigodilo se je, da so nekateri Poljaki poslali svoje otroke v Galicijo, da bi se tamkaj izšolali v poljskem duhu. Prusko sodišče jih je kaznovalo z visokimi globami in odredilo, da se morajo otroci vrniti na Prusko.

* **Tudi učitelj.** Nemški učitelj Raab v Hilvatih blizu Ustja na Orlici je mučil otroke, ki niso znali nemški odgovarjati. Končno jim je začel odpirati usta in pljuvati vanje, če odgovor ni bil dovoljen. Tudi zlat list v nemški pedagogiki.

* **Miroslav Paulsen,** prof. berlinske univerze, je umrl 14. avgusta 1908 v Stehlicih. Rodil se je leta 1846. v Langenhornu v Šlezvigu, l. 1875. se je habitoval na berlinski univerzi in bil od l. 1878. naprej na tej univerzi profesor filozofije. Bil je najbolj popularni nemški filozof. Tudi pedagogika je z njim mnogo izgubila.

* **Šolska statistika.** Državna uprava izda vsako leto 2 milijardi. Za ljudsko šolstvo pripada od teh 7,744.120 K. Od te vsote se potrosi za učiteljska 5,515.650 K. Za potrebščine ljudskega šolstva je odmerjenih 2,258.470 K. Od 100 ljudskih šol v Avstriji ima Moravsko 84⁰/₀ enorazrednic in 31.2⁰/₀ dvorazrednic, Šlezija 40.2⁰/₀ enorazrednic in 26.9⁰/₀ dvorazrednic, Češka 20.2⁰/₀ enorazrednic in 30.1⁰/₀ dvorazrednic. Razmeroma ima Avstrija povprek 39.4⁰/₀ enorazrednic in 27.2⁰/₀ dvorazrednic. Omeniti je prilično, da pride na vasi na vsakega učitelja eno- ali dvorazrednice po 80, 90, 100 in celo 150 otrok. Povprek pride v Avstriji na enega učitelja 65 otrok. — Od 4,275.000 normalnorazvitih in šolodolžnih otrok ne obiskuje šole 235.835 otrok. Tjo je povprečno v celi Avstriji toliko, kakor 6⁰/₀. — (V Galiciji 18⁰/₀). Na Tirolskem imajo večinoma poldnevni pouk. V Avstriji je 5,319.467 nad šestletnih ljudi, ki ne znajo niti čitati niti pisati, t. j. so analfabeti. Anton Leban.

* **Šola na gumnu.** Nemška občina Bilin na Češkem je spravila tamkajšnjo češko šolo v neko gospodarsko poslopje in en razred na — gumnu. — Ali bi tu ne udaril človek po takih sosedih?

* **Obvezni šolski obisk na Kitajskem.** Doslej na Kitajskem ni bilo obveznega pouka in tudi šol ni bilo, ki bi jih vzdrževala država. Sedaj pa so provincijalni mandarinji sprejeli iz Pekinga nalog, naj ustanovijo v glavnih mestih ljudske šole na državne stroške. V šoli ne sme biti nad 50 otrok. Bogati Kitajci naj ustanove šole na svoje stroške. Dečki nad 8 let stari morajo posečati šole in so starši odgovorni za reden obisk.

JAVŮREKOVA

Palestina s tičjega pogleda

je povsod poznan kot najboljši zemljekaz za bibliški pouk in za **razjasnjevanje zemljepisnih temeljnih pojmov.**

Risba zemljevida je taka, da ga vsak učenec takoj razume.

Odobren od preč. knezoškof. konzistorija v Pragi in od c. kr. ministrstva za bogočastje in uk.

Krasen barvotisk 137 × 73 cm napet na platno 14 K; s skobami 15 K.

Če se direktno naroča — znižana cena. Zahtevajte prospekt!

Pošilja ga učitelj **J. B. Škorpil**, Praga, VII—748.

RAZPIS NATEČAJA.

Učiteljske službe.

Št. 194/09/P.

Na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Andražu v Slov. goricah se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 25. februarja t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Andražu v Slov. gor.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 23. januarja 1909.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Št. 3409/08/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Marku se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 21. februarja t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Marku, pošta Ptuj.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 23. januarja 1909.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Št. 134/09/R.

Na štirirazredni ljudski šoli pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju se stalno ali začasno namesti služba učiteljice z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. februarja t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Lovrencu na Drav. polju.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 19. januarja 1909.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Št. 301/09/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Marjeti se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 15. marca t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Marjeti niže Ptuja.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 10. februarja 1909.

Predsednik.

Naprednemu in zavednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik „Zavezinih“ listov, ki so:

Učiteljski Tovariš   **Popotnik**
Zvonček   **Domače ognjišče.**

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K,
pol leta 3 K, četrť leta 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju M. J. Nerat-u v Maribor, Kokoschineggallee.